Tas. 2/4
(1 of 92)

Volpone

de

Ben Jonson

M. Julió

"Gerfa" Lavetana, 100, Barcelona.

Acte I

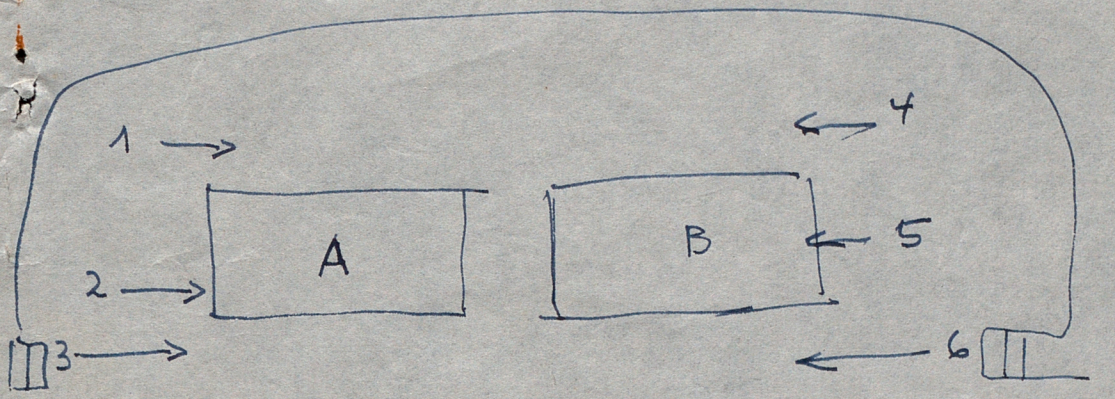

Cuadro I

Criats 1° i 2° → A → 2
2 ← A → 2
Musca
Voltor → A → 1
" 1 ←
Corbatxo → A → 1
" 4 ←
Corvi → A → 1
" 4 ←
Volpone i Musca } 2 ←

Cuadro II

Volpone i Musca } → A → 4
Musa 1 ←
Volpone 2 ←
Cèlia → B → 5
Corvi → B → 5
Musca → B → 4
Musca 4 ←

Termina Acto con Cèlia i Corvi en escena B.

V O L P O N E

Comèdia en tres actes i sis quadros

original de

B E N J O N S O N

Adaptació lliure de Rafael TASIS.

.-.-.-.-.

P E R S O N A T G E S :

VOLPONE, home opulent.

MOSCA, el seu paràsit.

VOLTOR, un advocat.

CORBATXO, un vell senyor.

CORVÍ, un mercader.

BONAIRE, fill de Corbatxo.

~~Mossèn POLITIC SI-CAL, cavaller.~~

~~DELEGRÍ, noble viatger.~~

~~NAN, un eriat molt curt de talla.~~

~~COMANADOR, un agutzil de la justícia.~~

~~TRES MERCADERS.~~

QUATRE MAGISTRATS.

NOTARI.

~~Eriat de Corví~~

Carlina

~~Madona SI-CAL, muller de Mossèn Polític.~~

CÈLIA, muller de Corví.

~~DUES CAMBRERES.~~

L'escena té lloc a Venècia, durant el segle XV

LLOCS DE L' ACCIÓ

I A C T E

1er. quadro - La casa de Volpone, a Venècia.

2on. " - ~~Una plaça de Venècia~~ La Casa de Corvino

.-.

II A C T E

1er. quadro - La casa de Volpone.

2on. " - Sala del Palau del Senat.

.-.

III A C T E

1er. quadro - La casa de Volpone.

2on. " - Sala del Palau del Senat.

VOLPONE; O LA GUINEU

ACTE PRIMER

LA CASA DE VOLPONE, A VENÈCIA. A UN RECÓ, EL LLIT DE VOLPONE, AMB QUATRE COLUMNES, DOSSER I CORTINATGES. UNA FINESTRA QUE DONA AL GRAN CANAL. DUES PORTES, UNA A CADA COSTAT.

ESCENA I.- VOLPONE, MOSCA, (2 CRIATS) ~~després NAN.~~

VOLPONE.- (QUE ACABA DE LLEVAR-SE). Bon dia, Mosca. Bon dia ~~tendó~~, sol (OBRINT ELS PORTICONS). I ara, diguem també bon dia a la meva fortuna. Obre aquest tabernacle, que pugui venerar el meu sant. (MOSCA OBRE L' ARQUIMESA). Així! Jo et saludo, or benefet, ànima del món i ànima meva! La terra està joiosa de veure el sol tan esperat com apunta a la ratlla d'Orient, però jo encara n'estic més de veure com el teu resplendor fa semblar fosca la seva llum. Fins i tot aquí, dormint entre les meves altres riqueses, tu brilles com una flama de nits i, de dies, allunyes totes les tenebres i ordenes el Caos. Fill del Sol, que eclipses el teu pare, deixa que et besi amb adoració! Ja feren bé els poetes, que batejaren amb el teu nom aquella edat gloriosa que duia el b bé i la felicitat a tothom, perquè tu ets la millor de les coses. Què poden comparar, al teu costat, totes les altres joies: fills, pares, amics o qualsevol somni despert en aquesta terra? Fins Venus se't ret, de grat, i per tu menysprearia les sagetes del mateix Cupidell. Tu ets, or venerat, la nostra bellesa i el nostre amor. Ets mut, i dónes veu a tots els homes; no pots fer res, i per tu tothom s'escarrassa. Amb tu, fins l'infern seria

passador. Ets la virtut, la fama, l'homor i tota la resta! Qui et tingui, serà per tu noble, valent, honrat, intel.ligent ...

MOSCA.- I tot allò que vulgui, senyor. En la fortuna d'aquest món, la riquesa té molta més força que la intel.ligència en la naturalesa.

VOLPONE.- Tens tota la raó, estimat Mosca. I així i tot, vull dir-te que em satisfà molt més la lluita astuciosa per adquirir la fortuna que la seva feliç possessió. I és que la guanyo d'una manera gens corrent: no tracto ni mercadejo, no llauro la terra amb arades ni engreixo bestiar, ni tinc fargues ni molins que trinxin i esmicolin blat, olives ni homes; no bufo ampolles de vidre del fi, ni exposo els meus vaixells a les amenaces del mar, ni tinc interessos a la Taula de Canvi ni deixo diners a manlleu amb usura.

MOSCA.- Es ben cert, ni dueu a la ruïna hereus de mà foradada. Hi ha gent que s'empassen d'aquests fills pròdigs amb la mateixa gana que els holandesos engoleixen la mantega, i mai no se n'han de purgar; arrenquen els pares de família pobres del llit i els llancen a la presó dels deutors, fins que s'hi podreixin. Vós, en canvi, avorriu aquests sistemes. Us fan pena les llàgrimes dels orfes i les vídues.

VOLPONE.- Tens raó. No les puc sofrir.

MOSCA.- I demés, senyor, no sou ~~com aquells batedors que estan drets, amb la batolla a la mà, vigilant la pila del blat, i que, tot i tenir fam, no gosen de tastar-ne ni un gra, i mengen cuscunilles i lletsons, ni~~ com aquell mercader, que tenia els cellers atapeïts de vins de Candia i Romanya i que només bevia el que se li feia agre, ~~ni dormiu en marfegues de palla, mentre les arnes es cruspeixen els tous matalassos i les cortines tupides~~. Vós sabeu com

s´han de fer servir les riqueses, i no us fa res de donar unes miques d´aquest munt resplendent a qui sigui: a mi, que sóc el vostre humil amic i servidor, ~~al vostre nas~~, o als altres que saben com distreure-us i donar-vos plaer...

VOLPONE.- Ben dit, Mosca! (LI DÓNA DINERS). I ~~dona~~ para´m la mà; tot això que has dit és veritat, i aquells que t´acusen d´~~ésser~~ de ser un paràsit no són més que envejosos.

(SE SENT UN TRUC A LA PORTA). Qui hi haurà, ara?

Mosca ~~NEU~~.-(~~ENTRANT~~ mirant a fora). Senyor, és Misser Voltor, l´advocat, ~~que us vol veure~~.

VOLPONE.- Vinga, porta´m la jupa de nit, l´estrenyecaps, ~~i digues-li que m´estan canviant el llit i que em faci la mercè d´esperar-se una estona. Tu no el deixis passar de la galeria fins que en Mosca t´ho digui. (NAN SURT).~~ Ja ho veus, els meus clients comencen les visites. El voltor, l´esparver, el corb i el grall, tots els meus ocells de presa, que es pensen que ja estic mig mort, vénen a veure´m: s´hauran d´esperar encara una bona estona.

(MOSCA L' AJUDA A POSAR-SE LA JUPA I L' ESTRENYECAPS I LI ARRANJA EL LLIT). ~~Crida al criat. Pregunta-li si el senyor Voltor~~ mira si em duu algun present.

(MOSCA SURT MENTRE ELL ES PREPARA PER POSAR-SE AL LLIT).

MOSCA.- (TORNANT A ENTRAR). Un plat d´argent, senyor

VOLPONE.- Bé de mida?

MOSCA.- D´u n´hi dó. Massís, de plata vella i amb el vostre nom i les vostres armes gravades.

VOLPONE.- Molt bé! ?I no hi ha una guineu ajaçada a terra, cruspint-se un formatge ~~que ha deixat caure un corb bocabadat?~~ Ajuda´m Mosca.

~~MOSCA.- Volant.~~

VOLPONE.- Posa'm les pells. De què rius, ara?

MOSCA.- No me'n puc estar, senyor, quan penso que ara, mentre va amunt i avall de la galeria, deu estar rumiant que aquest serà potser el darrer present que us duu, i que aquest farà la balançada, i que si avui us moríeu, i li deixaveu tot, demà seria un home feliç, perquè els seus càlculs li haurien sortit bé i tindria un bon premi, i tothom el consideraria com un gran senyor i un home llest, i dirien que és el més gran i més savi de tots els advocats, i després, treu la conclusió que sí, que és ben possible que ho sigui.

VOLPONE.- Vols dir savi, Mosca?

MOSCA .- No. Vull dir ric. Amb això n'hi ha prou. Si poseu una toga vermella i un birret a un ase, només que li amagueu les orelles, ja el fareu passar per un doctor en tots els dreits.

VOLPONE.- Tapa'm bé, Mosca, i fes-lo passar.

MOSCA .- Espereu-vos, senyor. Us ~~heig~~ he de fer una untura als ulls.

VOLPONE.- Tens raó. De pressa, que em moro de ganes de tenir aquesta plàtera.

MOSCA .- D'aquest present, i de centenars més, desitjo que en gaudiu ben de gust.

VOLPONE.-Gràcies, Mosca, ets un bon xicot.

MOSCA .- I que, quan ja estigui fent malves, i cent més com jo, que m'hagin succe ~~ï~~ït ~~h~~n el vostre favor...

VOLPONE.-Apa, Mosca, ara en fas un gra massa.

MOSCA .- ... vos encara visqueu per a ensibornar aquesta colla de ganes.

VOLPONE .- Estimat Mosca, ja n'hi ha prou. Posa'm bé el coixí i fes entrar el nostre savi advocat. (SURT MOSCA). I ara, a fingir la tos, el poagre i la tisis, la feridura, el mal de Sant Pau i els calfreds de febre. Entre tots, m'ajudareu en aquesta positura em què, fa tres anys, els estic munyint i donant-los esperances. Ja el tenim aquí. Ui! Ui! Ui! Ui! Ai!

E S C E N A II

MOSCA, VOLPONE, VOLTOR

MOSCA .- Esteu al lloc mateix on éreu, senyor. Només a vós, de tots plegats, us estima de debò; i feu santament de conservar el seu afecte amb aquestes visites de bon matí i aquestes proves tan sòlides de bona voluntat. Estic segur que ell us ho agraeix de tot cor. Monsenyor, si us plau, aquí teniu el senyor Voltor que ha vingut...

VOLPONE.- (AMB VEU FEBLE). Què dius?

MOSCA .- El senyor Voltor, que ve aquest matí per visitar-vos, senyor

VOLPONE.- Li agraeixo molt.

MOSCA .- I que us duu una plàtera d'argent fi, comprada a Sant Marc, per fer-vos un present.

VOLPONE.- Que sigui benvingut. Digues-li que vingui més sovint.

MOSCA .- Sí, senyor.

VOLTOR .- Què diu?

MOSCA .- Us dóna les gràcies i desitja que vingueu més sovint.

VOLPONE.- Mosca.

MOSCA .- Què maneu?

VOLPONE.- Fes-lo acostar. On és? Tinc ganes de donar-li la mà.

MOSCA - Hi duu la plàtera, senyor.

VOLTOR- Com us trobeu, senyor.

VOLPONE - Gràcies pel vostre interès, senyor Voltor. On és la plàtera d'argent? Tinc els ulls molt malalts.

VOLTOR - (POSANT-LA-HI A LES MANS). Quin greu em sap de veure-us tan aixafat!

MOSCA - (A PART) Vol dir que l'hi voldria veure més.

VOLPONE - Sou massa esplèndid.

VOLTOR - I ara! Déu volgués que em fos possible de dur-vos la salut, com us duc aquesta plàtera!

VOLPONE - Doneu tot el que podeu, i ja us n'estic agraït. I el vostre afecte ha demostrat tenir bon gust, i tindrà la seva recompensa. Veniu-me a veure més sovint, us ho prego.

VOLTOR - Ho faré, us ho asseguro.

VOLPONE - No us allunyeu de mi.

MOSCA -(A VOLTOR) - Ho sentiu? Ja us ho deia, jo.

VOLPONE- No em desempareu encara; us ho tindré molt en compte.

MOSCA - (ID.). Ja sou el seu hereu, senyor.

VOLTOR - Jo?

VOLPONE - Sento que me'n vaig! Ui! Ui! Ai! Ui! Només m'aconsola de pensar que tinc tan a prop el cel.

MOSCA - Pobre senyor! Es clar, tots ens n'hem d'anar, un dia o altre ...

VOLTOR - Però, escolta'm, Mosca...

MOSCA - De vell ningú no en passa.

VOLTOR - Fes-me la merce, escolta'm: n'estàs segur, que m'ha fet hereu?

MOSCA - I tant! Només us dic que si em voleu inscriure a la vostra

família, em considerareu un home de sort. Ara totes les meves esperances depenen de la vostra generositat. Si el meu sol es pon, el nou sol que apunta és l'únic que pot escalfar-me

VOLTOR - T'escalfarà, Mosca, t'ho asseguro.

MOSCA - Senyor, aquí em teniu, disposat a fer per vós tot el que calgui. Jo us puc recollir les claus, mirar que tots els armaris i totes les caixes estiguin tancades, fer l'inventari de totes les vostres joies, l'argenteria i les robes. Sóc el vostre intendent, i us ho conservaré amb tot escrúpul per vós.

VOLTOR - És que sóc hereu universal?

MOSCA - Sense haver de partir ni un cèntim amb ningú. Aquest matí ho ha signat. La cera encara está calenta, i la tinta amb prou feines si deu estar eixuta en el pergamí.

VOLTOR - Sóc un home feliç, doncs. I què ha estat aquesta sort, estimat Mosca?

MOSCA - Que us ho mereixeu, senyor. No sé trobar-hi altra raó.

VOLTOR - La teva modèstia et priva de veure-la. Bé, al seu dia ja ho trobarem.

MOSCA - Sempre li ha agradat la vostra presència, i moltes vegades li he sentit dir l'admiració que sentia per les persones de la vostra professió, que sabien parlar de totes les coses, i fer veure les coses dretes de l'inrevés fins a tornar-se roncs; però sense moure-us mai de la llei, que sabieu girar i capgirar amb la major agilitat d'aquest món; persones com vós, que saben fer nusos ben embullats i desfer-los, donar consells de dos intents, prendre diners amb una mà i fer-los fonedissos amb l'altra; homes com vós, es deia, no poden passar mai misèria, són humils i exemplars

i per la seva banda li semblava que es sentiria més feliç si deixava com a hereu universal un home dotat d´un esperit com el vostre, tan sofert, tan assenyat, tan greu, d´una llengua tan eloqüent i poderosa, que no es mou, ni tan sols per mentir, si no és contra honoraris; quan tota paraula que deixa caure la vostra reverència vol dir un sequí d´or!

(TRUQUEN A LA PORTA)

Qui hi deu haver, ara? Alguna visita. No m´agradaria que us veiessin aquí. ~~vegessin aquí, senyor. Mireu, farem veure que heu fet un puja-i-baixa, i ja sabré trobar una excusa.~~ Només us prego, senyor, que quan nedeu en or i pedres precioses, i les riqueses us arribin a la boca, que penseu en aquest vassall vostre. Recordeu-vos de mi, només. Al capdavall, no hauré estat pas el vostre pitjor client.

VOLTOR -Mosca...

MOSCA - Quan voldreu que us dugui l´inventari, senyor? O una còpia del testament, per veure´l? Tant se val. Ja us els duré. I ara, sortiu, si us plau. Poseu cara d´advocat.

(EMPENY VOLTOR, QUE SURT).

ESCENA III

MOSCA, CORBATXO, VOLPONE

VOLPONE - (SALTANT DEL LLIT). Excel.lent, Mosca! Vine´m aquí, que et vull fer un petó.

MOSCA - Val més que no us mogueu del llit. Aquí tenim el vell Corbatxo.

VOLPONE - Endu-te´n la plàtera, doncs. Se n´ha anat el voltor, i ara

tenim el corb (TORNA A TAPAR-SE AMB LES MANTES).

MOSCA - Vós no heu de fer més que jeure i callar. I tu (A LA PLATERA, QUE POSA DINTRE L'ARMARI), a creixer i multiplicartte. ~~I ara, a rebre aquest desgraciat que té les cames més baldades que aquest altre no pot fingir de tenir-les i que se'n refia per saltar damunt de la seva tomba. (VA CAP A LA PORTA).~~ Senyor Corbatxo! Benvingut a aquesta casa, senyor.

CORBATXO- (ENTRANT PER L'ESQUERRA). Què fa el vostre amo?

MOSCA - Igual que ahir, no hi ha millora.

CORBATXO- Què? Hi ha millora?

MOSCA - No, senyor. Més aviat ha empitjorat.

CORBATXO- Està bé. I on és?

MOSCA - Ací, al seu llit, una mica abaltit.

CORBATXO- Que dorm bé?

MOSCA - No pot aclucar l'ull en tota la nit, ni en tot ahir. Només s'ensopeix de tant en tant.

CORBATXO- Molt bé! Hauria de fer-se receptar per algun metge. Jo li duc ~~ací~~ un opiat, que va fer-me el meu doctor.

MOSCA - No vol ni sentir parlar de medicaments.

CORBATXO- I per què? Jo mateix he vigilat com el confeccionava i he vist tots els ingredients. Es de tota confiança. Us ho juro: només seria per fer-lo adormir ben adormit.

MOSCA - (A PART) I tant! I del darrer son, si te'n feia cas! (ALT). No té gens de fe en la medicina.

CORBATXO- Què dieu? Què dieu?

MOSCA - Que no té fe en la medicina. Pensa que la majoria dels metges són el pitjor perill i la malaltia més greu que poden

tenir els pacients. I sovint, li he sentit exclamar que el vostre doctor no seria mai el seu hereu.

CORBATXO- Que jo no seria el seu hereu?

MOSCA - No dic vós: el vostre doctor.

CORBATXO- No en tinc pas ganes, que ho sigui.

MOSCA - Ni les receptes ni els comptes dels metges, no pot patir: diu que escorxen el malalt abans de matar-lo.

CORBATXO-Ja me'n faig càrrec, ja.

MOSCA - Ah! i diu també que sempre fan experiments, i que la llei en lloc de castigar-los, els absol i els dóna drets a cobrar, i que ell no és pas tan ximple per llogar el seu propi botxí.

CORBATXO- Té raó, perquè maten amb llicència, igual que els jutges.

MOSCA - Més, encara; perquè aquests només maten els que condemna la llei, i en canvi els metges poden matar els jutges i tot

CORBATXO- I tant, i a mi mateix, i a qualsevol altre. Bé, com va la seva feridura? Encara no se li han rebaixat les sangs?

MOSCA -Pitjor que mai. Parla embarbussat, té els ulls sortits i la cara més allargada que la Quaresma...

CORBATXO- Què? Que allargarà fins a la Quaresma?

MOSCA -No, senyor. Que té la cara més allargada que la Quaresma.

CORBATXO -Està bé.

MOSCA - Una fredor mortal li encarcara totes les juntures i li posa la cara de color de plom.

CORBATXO- Molt bé, molt bé.

MOSCA - El pols li va a poc a poc i amb gens de força.

CORBATXO- També és un bon símtoma.

MOSCA - I pel que fa al cap...

CORBATXO - Ja ho endevino; molt bé.

MOSCA - Té suors fredes, i els ulls li ragen continuament.

CORBATXO - Ja veus! I en canvi, jo estic molt millor. I què en diu, ell?

MOSCA - Ell? Ja em penso que ni se n'adona. Ha perdut els sentits, i gairebé ni respira. Amb prou feines li podríeu sentir la mica de ranera.

CORBATXO - Excel.lent, excel.lent, de segur que jo viuré molt més que ell, i això em rejoveneix almenys de vint anys.

MOSCA - Jo justament ara hauria anar a ~~cercar~~ buscar-vos.

CORBATXO - Que ha fet testament? Què m'ha deixat?

MOSCA - No en sé res.

CORBATXO - No res no m'ha deixat? I ara!

MOSCA - Dic que no en sé res. No, no n'ha fet encara.

CORBATXO - I doncs, què ha vingut a fer Voltor, l'advocat?

MOSCA - Va ensumar una l'herència, i volia que el meu amo fes testament. Jo, pel vostre bé, també ho volia...

CORBATXO - Així, ha vingut pel testament? Ja m'ho pensava.

MOSCA - I per cert que li ha dut, com a present, aquesta plàtera, ~~d'argent~~.

CORBATXO - Perquè el fes hereu?

MOSCA - Això sí que no ho sé, senyor.

CORBATXO - Tampoc no ~~També~~ ho sé jo.

MOSCA - (A PART) Jutges per tu, és clar.

CORBATXO - Bé, ja sabré com aturar-lo. Fixeu-vos, Mosca, us he dut una bossa de sequins dels més lluents, que ben bé deuen pesar tant com aquesta plàtera.

MOSCA - (agafant-li la bossa). Deixeu-me-la sospesar. Això és remei dels bons, i no totes les vostres potingues! A veure quin opiat ni quin aixarop podrà mai competir amb aquest elixir de llarga vida!

CORBATXO - Es or palpable, si no potable.

MOSCA - Però jo li administraré en la seva mateixa tassa.

CORBATXO - Sí, feu-ho, feu-ho.

MOSCA - Quin cordial més meravellós! De segur que el retornarà.

CORBATXO - Sí, sí, doneu-l'hi.

MOSCA - Em penso que no seria gaire prudent.

CORBATXO - Què?

MOSCA - De fer que es retornés.

CORBATXO - Ah, no, és clar que no! De cap manera!

MOSCA - Doncs em sembla que això faria un efecte molt segur, només que pogués tocar-ho.

CORBATXO - Tens raó, i val més no aventurar-s'hi. Torna'm la bossa.

MOSCA - De cap manera, senyor. No volgueu fer-vos aquest tort, senyor, Jo us puc aconsellar de manera que tot sigui per vós. Tot.

CORBATXO - Com?

MOSCA - Tot, sí senyor, és el que us pertoca. Ningú no pot reclamar-ne una part. Tot és vostre, sense cap rival, i el destí ho té decretat així.

CORBATXO - Com, com, estimat Mosca?

MOSCA - Ara us ho diré. ~~Ara~~ Quan es retornarà d'aquest treball...

CORBATXO - Ja m'ho has dit.

MOSCA - I, així que vegi puguem aprofitar-nos que torna a tenir el seny complet, començaré a amoïnar-lo perquè faci testament: i li ensenyaré això (AS) (SENYALANT LA BOSSA).

CORBATXO - Molt bé, molt bé.

MOSCA - Millor serà encara, si em voleu escoltar.

CORBATXO - I tant! De tot cor t'escolto.

MOSCA - Ara, us ho aconsello, torneu-vos-en cap a casa sense torbar-vos; allà, escriviu un testament, i hi escriviu com a únic hereu el meu amo.

CORBATXO - I he haig de desheretar el meu fill?

MOSCA - Serà la millor cosa, perquè d'aquesta manera, jugueu a tret segur.

CORBATXO - A tret segur?

MOSCA - Em feu dur el testament, i quan jo comenci a ponderar-li, com he de fer, totes les vostres angúnies, les vostres vetlles, les vostres pregàries, els molts i molts presents que li heu fet, aquest mateix d'avui, i per acabar, li ensenyi el vostre testament, on, sense pensar-vos-hi ni dubtar-ne un moment, i tenint un fill legítim de tant mèrit i que tant estimeu, heu volgut fer hereu vostre el meu amo, no podrà de cap manera ésser tan estúpid o tenir el cap tan dur que, encara que només sigui per consciència, o per senzilla gratitud...

CORBATXO - Em nomenarà hereu?

MOSCA - Això mateix.

CORBATXO - Jo ja hi havia pensat, en això.

MOSCA - I jo ho crec.

CORBATXO - No ho creieu?

MOSCA - Sí, senyor.

CORBATXO - Es una idea meva.

MOSCA - I quan ell hagi fet el seu testament...

CORBATXO - Nomenant-me hereu, oi?

MOSCA - I estant com esteu tan segur de sobreviure'l...

CORBATXO - Oi tant!

MOSCA - Un home tan fort com vós.

CORBATXO - Es cert.

MOSCA - Sí, senyor.

CORBATXO - També hi havia pensat. D'aquesta manera, ell serà l'expressió autèntica dels meus pensaments.

MOSCA - No solament us heu fet un gran bé, amb aquesta idea...

CORBATXO - Sinó que l'he multiplicat en favor del meu fill, oi?

MOSCA - Teniu tota la raó.

CORBATXO - I això, també ha estat idea meva.

MOSCA - Podeu ben creure, senyor, que tot el meu interès, els meus malsdecap han estat per com endegar les coses...

CORBATXO - Ja ho comprenc, Mosca.

MOSCA - I és per vós que he treballat i treballo.

CORBATXO - Fas bé, fas be, que jo ja t'ho pagaré un dia. (VA CAP A L'ESQUERRA).

MOSCA - Ves amb les garses, corb.

CORBATXO - Ja sé que ets honrat.

MOSCA - Només dius mentides.

CORBATXO - I et dic...

MOSCA - Teniu el seny pitjor que les orelles, senyor.

CORBATXO - .... que jo seré com un pare per tu.

MOSCA - I el meu germà es quedarà sense pistrincs.

CORBATXO - Ja estic veient com em torna la joventut.

MOSCA - La vostra reverència és un ase acabat.

CORBATXO - (JA A LA PORTA, ES GIRA) - Què dius?

MOSCA - Que la vostra reverència ja hauria d'haver acabat.

CORBATXO - De fer el meu... testament? Dona'l per fet. (SURT).

VOLPONE - (FENT UN BOT FORA DEL LLIT) - Em trenco, em trenco, subjecteu-me!

MOSCA - Conteniu les rialles, si us plau. La seva esperança és un esquer capaç de fer-li empassar tots els hams.

VOLPONE - Però, fill meu, quina manera de presentar-li i de fer-li mos segar! No me'n puc estar, deixa'm riure! I vull abraçar-te: mai no t'havia vist tan eixerit com avui!

MOSCA - I ara, senyor! No faig altra cosa que seguir les vostres instruccions: cop de bones paraules; posar-los mel a la boca; untar-los les orelles amb oli d'ametlles dolces i fer-los entornar contents i enganyats.

VOLPONE - Es cert, és cert. De quina manera es castiga ella mateixa l'avarícia!

MOSCA - Amb el nostre ajut, si us plau.

VOLPONE - Tantes angúnies, tantes malalties que cal passar per arribar a vell, i quan sembla que res no t'hagi de fer il.lusió i que la vida ja se t'ha acabat, que se't presenti la il.lusió de fer-te ric i ja em tens el vell xaruc, sord i poagrós, que es sent rejovenit de vint anys i es creu que pot engalipar tots els altres. (SE SENT TRUCAR A LA PORTA) Té, encara un altre?

MOSCA - (MIRA PER LA FINESTRA). De pressa, altra vegada al llit!

Ka l'he comegut: és Corví, el nostre astut mercader.

VOLPONE - (TORNANT A JEURE COM ABANS). Com si fos mort.

MOSCA - Una mica més d'ungüent als ulls, si us plau. (ELS HI UNTA). ~~Qui hi ha?~~

ESCENA IV

MOSCA, CORVI, VOLPONE

MOSCA - Senyor Corví! entreu, ja us esperàvem! Què en sou d'afortunat, si ho sabéssiu!

CORVI - Per què? De quina manera?

MOSCA - L'hora darrera ha arribat, senyor.

CORVI - Ja és mort?

MOSCA - No encara, però és com si ja ho fos. No coneix ningú.

CORVI - I què ~~haig~~ he de fer, doncs?

MOSCA - Per què?

CORVI - Li havia dut aquesta perla.

MOSCA - Potser li quedi encara prou coneixement per saber qui sou. Encara no fa gaire us cridava: el vostre nom no ~~li sortia~~ es movia de la boca d'ahir ençà. Té bon orient, la vostra perla? Veva

CORVI - Mai no n'hi ha hagut de millor a Venècia.

VOLPONE - (AMB UN FILET DE VEU) - Senyor Corví.

MOSCA - Fixeu-vos!

VOLPONE - Senyor Corví.

MOSCA - Us crida. Acosteu-vos i doneu-li la perla. (A VOLPONE, EN VEU ALTA). Es ~~ací~~ aquí, senyor. Ha vingut per dur-vos una perla preciosa

CORVI - Com us trobeu, estimat senyor? (A MOSCA) Digue-li que passa

de dotze quirats.

MOSCA - Es trist. No pot comprendre res, amb prou feines si hi sent. I tanmateix, només de veure-us ja es sent reconfortat.

CORVI - Digueu-li que també li he dut un diamant.

MOSCA - Millor serà que l'hi ensenyeu vós mateix, senyor Corví; poseu-l'hi a la mà: és l'únic indret on encara té sensibilitat. Fixeu-vos com l'agafa i el toca!

CORVI - Pobre senyor! Quina tristesa que fa mirar-lo!

MOSCA - No us entendreium, us ho prego. Els plors d'un hereu sempre semblen rialles als envejosos.

CORVI - I ara, jo sóc el seu hereu?

MOSCA - He jurat de no ensenyar el testament fins que hagi mort; però abans ha vingut Corbatxo, i abans encara Voltor, i d'altres que han vingut, que ni puc comptar, de tants que eren, i tots anaven adelerats darrera de l'heretatge, ni que fos una part. Però jo, veient que ell només feia que repetir el vostre nom, "Senyor Corví, senyor Corví", he agafat paper i ploma i tinta i li he preguntat qui volia per hereu. "Corví", ha dit. Qui serà el marmessor? "Corví", ha repetit. I com que ha restat silenciós a totes les altres preguntes, he interpretat que les seves capcinades volien dir que sí, i he engegat a passeig tots els altres, sense que els toqués res de l'herència, més que plànyer-se i maleir-me els ossos.

CORVI - (ABRAÇANT-LO) Oh, estimat Mosca! Voleu dir que no ens veu?

MOSCA - No hi veu gens. No reconeix ningú, ni es recorda del nom dels criats, ni de qui l'ha posat al món o el va criar.

CORVI - Està bé, està bé. Estàs segur que no ens sent, tampoc?

MOSCA - Segur, dieu? Ara us en podreu convèncer. (S'APROPA AL LLIT I CRIDA A L'ORELLA DE VOLPONE). Que la verola s'afegeixi a totes les vostres malures, si així us heu de morir més aviat, perquè val a dir que us mereixeu tot el que us passa, per la vida pecadora que heu dut ~~tota la vida~~.

(A CORVI) Ja podeu acostar-vos, ja. (A VOLPONE) A veure si us decidiu a tancar d'una vegada aquests ulls llegañyosos, i a treure'ns del davant aquestes galtes de pelleringues i aquesta cara plena d'arrugues i granissalla!

CORVI - (CRIDANT). Que sembla una paret empastifada de sutge i fang!

MOSCA - Magnífic, senyor, ja podeu cridar, ja. Ni que li descarregues-siu una culebrina a l'orella no ho sentiria, el desgraciat.

CORVI - Té el nas com una claveguera, de les que sempre ragen.

MOSCA - Bé, molt bé! I què us sembla la seva boca?

CORVI - Una entrada de femer.

MOSCA - Prou, prou! Que sentit-vos em vénen ganes d'ofegar-lo entre dos coixins, com faria qualsevol dona que l'hagués de suportar!

CORVI - Feu com us sembli, però deixeu-me que me'n vagi.

MOSCA - Valdrà més: estic segur que la vostra presència li allarga la vida.

CORVI - De totes maneres, us ho prego, no feu ús de la violència.

MOSCA - No? I per què? Per què teniu aquests escrúpuls, si us plau?

CORVI - Us ho deixo a la vostra discreció.

MOSCA - Molt bé, senyor. Aneu-vos-en tranquil.

CORVI - No el molestaré, ara, per reprendre la meva perla.

MOSCA - Ni el diamant. No cal que us hi amoïneu. No ha d'ésser vostre

tot? I no estic aquí jo, completament al vostre servei, que us ho deuré tot?

CORVI - Exemple de criats agraïts, magnífic Mosca! Ets el meu amic, el meu company, el meu soci, i d'ara endavant compartiràs amb mi totes les meves fortunes i possessions.

MOSCA - Totes menys una.

CORVI - Quina?

MOSCA - La vostra bella muller, senyor Corvi. (SALUDA CORVI, EL QUAL SE'N VA). Ara que és fora, perdoneu-me. No tenia d'altra manera de treure-me'l del damunt.

VOLPONE - Incomparable Mosca! Avui t'has superat tu mateix. (UN ALTRE TRUC A LA PORTA). Qui deu haver-hi, ara? No vull que ningú m'estorbi més. Prepara'm música, danses, banquet i tota mena de delícies: vull passar-me-la millor que el mateix Gran Turc! (SURT MOSCA). A veure la collita: una perla, un diamant, una plàtera, sequins! Bona feina, per un sol dematí! ~~I em sembla que això és millor que no pas robar esglésies o que engreixar-se a base de menjar-se, un cop al mes, un home.~~ (TORNA A ENTRAR MOSCA) Qui hi ha?

MOSCA - La molt formosa Madona Si-Cal, muller del cavaller anglès Mossèn Polític Si-cal (és d'aquesta manera, senyor, que m'ho han presentat), ha fet venir per tenir notícia de com havieu passat la darrera nit i de si us és plaent de ser visitat per ella.

VOLPONE - No pas ara. D'ací unes tres hores.

MOSCA - Així mateix ho he dit a l'escuder.

VOLPONE - Quan em senti rublert d'alegria i de vi, aleshores, aleshores! I et dic que em meravello del coratge furiós dels agosa-

MOSCA.- Ara només us falta obtenir una cosa del senyor Corvi...

VOLPONE.- Quina?

MOSCA.- La seva muller

VOLPONE.- I com es aquesta dama?

rats anglesos, que no s'espanten de deixar anar soles les mullers a tota mena de visites.

MOSCA - Penseu que aquest cavaller per alguna cosa duu el seu nom: es diu polític, i que sap que, encara que la seva muller faci coses que semblen estranyes, no té una cara que li permiti d'ésser deshonesta. Ara, només pot tenir la cara de la muller del Senyor Corví...

VOLPONE - Vol dir que té d'estrany la seva cara?

MOSCA - Es una meravella, l'estrella resplendent d'Itàlia! Una donzella maridada encara no fa un any, amb una pell tan blanca com la ploma del cigne, com l'argent, la neu, els lliris o el que volgueu de ben blanc! Uns llavis tendres, que us temptarien a una eternitat de besades, i una carn que es fon al tacte i és calenta de sang, brillant com el vostre or i tant digne d'estimar com el mateix or.

VOLPONE - I com pot ésser que fins ara no n'hagi sabut res?

MOSCA - Què voleu, senyor? Fins ahir jo no vaig descobrir-la.

VOLPONE - I com podria veure-la?

MOSCA - No hi ha manera. Està tan ben desada i vigilada com els vostres tresors; mai no surt de casa, només pren la fresca a la seva finestra. Tots els seus encisos són tan dolços com les cireres o els raims primerencs, i estan guardats encara millor.

VOLPONE - Doncs jo he de veure-la.

MOSCA - Senyor, us ho adverteixo: té deu rengles d'espies que la vigilen i que es vigilen l'un a l'altre: quan entren i surten, els escorcollen i examinen.

VOLPONE - Aniré a veure-la, ni que sigui quan surt a la finestra.

MOSCA - ~~Haureu de disfressar-vos~~ Caldrà que us disfressen.

VOLPONE - Tens raó; però hauré de conservar la meva figura, disfressat i tot. Ja hi rumiarem tots dos. Anem, Mosca.

TELO

QUADRE SEGON

Escena primera

(Casa Volpone) VOLPONE I MOSCA

(Arriben disfressats de saltimbanquis).

VOLPONE - Ai, estic ferit!

MOSCA - On, senyor?

VOLPONE - No pas per fora. No m'he sentit pas gaire de les garrotades de Corví, però Cupidell m'ha llançat, a través de la mirada de ~~la seva muller~~ Célia, una sageta que em crema com una flama i que ha encès dintre meu un foc d'ambició. I tot jo em consumeixo i m'ofego i lluito amb mi mateix. Ai, Mosca, no puc viure si tu no m'ajudes. Em fonc en aquesta flama, i si no tinc l'esperança d'una mica d'aire dels seus llavis, aviat seré un pilot de cendres.

MOSCA - Potser hauria estat millor que no l'haguéssiu vista mai.

VOLPONE - No, hauria valgut més que tu no me n'haguessis parlat.

MOSCA - Teniu raó; ho confesso, vaig estar poc encertat, però ara em sento obligat per la meva consciència com pel meu càrrec, a fer tot el que pugui per donar repòs al vostre turment, i us asseguro que ho faré, senyor.

VOLPONE - Mosca estimat, puc tenir esperances?

MOSCA - No està bé que desespereu de res del que està dintre el poder dels homes.

VOLPONE - Ara ha parlat el meu àngel bo. Gràcies, Mosca. ~~Però~~, Escolta, ~~així~~ aquí tens les meves claus: pren l'or, la vaixella de plata, les joies, tot està a la teva disposició i pots fer-ho servir com millor et plagui; fes moneda de mi i tot, però dóna satisfacció als meus anhels, Mosca.

MOSCA - No us cal més que tenir un xic de paciència.

VOLPONE - No me'n falta pas.

MOSCA - Estic segur de poder fer triomfar els vostres desigs.

VOLPONE - Ara sí que no em sap greu d'haver-me disfressat així.

MOSCA - No us n'ha pas de saber, senyor, a qui n'hi sabrà, i força, serà a Corví.

VOLPONE - Tens raó. I t'asseguro que mai no he tingut ganes de fer-lo hereu. ¿No et sembla que pel color de la barba i les celles podia haver-me conegut?

MOSCA - Ni mica, senyor.

VOLPONE - ~~No~~ He fet bé, el saltimbanqui no et ~~sembla~~? trobes?

MOSCA - Ningú no hauria pogut fer-ho millor. Però ara no tinc ~~xxxxxx~~ temps per regalar-vos les orelles. Me'n vaig, i si faig bé el meu paper, a vós us tocarà d'aplaudir-me. (SURTEN TOTS DOS). (Canvi de llum sense tirar teló)

ESCENA SEGONA -CASA DE CORVÍ.

CORVI I CELIA. ~~MÉS TARD, UN CRIAT.~~

CORVÍ - (SURT A LA PORTA, DISCUTINT AMB CELIA, LA SEVA MULLER). Has posat en joc el meu honor, davant tots els badocs de la ciutat. Un arrenca-caixals de placeta, dient bacina

des, i tu, tu, a la finestra, escoltant-te'l. I a baix, tot ple de concos, de vells verds i caps calents que no et deixaven reposar de mirades fastigoses. I tu, cop de somriure, i de ventar-te, i de donar satisfacció a tota la trepa dels teus admiradors. ?Què, què, t'agradava el saltimbamqui? Els seus cabells rutllats??El vestit ple de passamaneries i brodats, amb la capa feta d'arpillera??El capell amb la ploma arnada o la barba plena de midó?

CELIA - Una mica de paciència, si et plau! T'excites massa!

CORVI - Calla! M'excito massa, diu! Paciència, diu! I hauria d'ésser ella mateixa qui em demanés, per netejar el meu deshonor, que la traspassés amb aquest punyal almenys tantes vegades com l'han travessada les mirades grolleres de tota aquella púrria: xurma!

CELIA - Calma't, espòs meu! No puc entendre perquè l'haver sortit avui a la finestra pot irritar-te més que totes les altres vegades.

CORVI - No ho pots entendre? I has mantingut un diàleg amb un brètol acreditat, al davant d'una germació! I li has tirat un mocador, que ell ha petonejat dolçament (ESCARNEIX) en tenir-lo, i que, si jo li ho deixo, tornarà junt amb una carta, tot indicant-te el lloc on podreu veure-us: la teva mare, o la teva tia o la teva germana podran servir-vos de tapabruts.

CELIA - ?Però escolta, com puc donar lloc a aquestes sospites, si no surto mai de casa, si no és per anar a l'església? I encafa, tan de tard en tard...

CORVI - Tant se val; m'estimo més que encara hi vagis menys, A Allò que tu tenies per vida reclosa, ara ho considerarás una excessiva llibertat. Escolta'm bé el que et diré: he de fer emparedar la finestra i, mentre ho fan, marcaré amb guix una ratlla i no podràs acostar-t'hi més a prop, i Déu et valgui si la travesses! I et tancaré amb pany i forrellat, i no deixaré que ningú et vegi, ni que tu vegis ningú. Si truquen, et retiraràs a l'eixida de la casa, amb pena de la vida si no ho fas, i no vull que et miris aquella finestra, ni el lloc on hi havia aquells bergants, si no vols que t'escorxi... Però ara ves-te'n cap a dintre, i amaga't, que s'acosta un home. Ves-te'n! (CELIA ES FICA RAPIDAMENT A LA CASA. SURT UN CRIAT). Qui és que vé?

CRIAT - És el senyor Mosca, senyor, que venia per veure-us.

CORVI - Que vingui tot seguit; aquest Mosca. de segur que vol dir-me que el seu amo s'ha mort. Sempre hi ha alguna bona notícia per compensar les males estones.

ESCENA TERCERA

CORVI I MOSCA

MOSCA ENTRA EN ESCENA MENTRE EL CRIAT ES RETIRA.

CORVI - Benvingut, estimat Mosca! Endevino les notícies que et porten.

MOSCA - Molt em temo que us equivoqueu.

CORVI - No és la seva mort?

MOSCA - Més aviat a l'inrevés.

CORVI - S'ha posat bo altra vegada?

MOSCA - Això mateix, Senyor. s'ha refet!

CORVI - Déu em valgui! Estic embruixat, i tot em surt de través. Com pot ésser? Explica-m'ho, com pot ésser?

MOSCA - Ben senzill, amb l'oli de Scotto; Corbatxo i Voltor n'hi han dut un parell de flascons, mentre jo estava ocupat a ~~una cambra interior~~.

CORVI - Llamp de Déu! Havia d'ésser aquell endimoniat saltimbanqui! Si no fos pels agutzils, ara mateix escanyaria el bergant. Però si no pot ser que els seus olis pudents tinguin tanta virtut!

MOSCA - Jo no ho sé, senyor, però puc dir-vos que n'hi han abocat unes gotes a les orelles i una mica als badius del nas, i que tot d'una ha semblat que es revifava. I això només aplicant-li l'untura.

CORVI - Que el diable se l'emporti, l'untura!

MOSCA - I, d'aleshores ençà, només per semblar que tenien encara més interès en la seva salut, cop de fer venir, pagant-los al preu que fos, els millors metges, i vinga consultes i vinga receptes i règims i medecines; l'un deia que li convenia un cataplasma de mostassa, pebre, nou muscada i safrà; l'altre assegurava que una mona escorxada i posada al damunt del carpó li faria d'allò més bon efecte; un tercer creia que un gos seria molt millor, i el quart decretava que l'ungüent de pells de gat mesquer seria, per al seu mal, oli en uh llum. Però després de molt discutir s'han posat d'acord que, per a donar-li vida i salut, no hi havia altra manera que trobar una dona jove i bonica, plena de saba i de braó; i vet aquí que ara em trobo, ben a contracor, ~~amargat~~, encarregat de cercar-la i dur-la

a casa. M'he escapat per venir-vos-ho a dir, perquè em sembla que és a vós que la cosa més interessa, i creieu que em sabria molt de greu que això pogués entrebancar els vostres fins, en els quals jo també i únicament en ells em refiava. Però, feu-vos-en càrrec; si no els porto la dona, poden delatar-me al meu amo, fer-me perdre en la seva opinió, i bona nit les vostres - i les meves - esperances, ventures i il.lusions! Us ho dic de debò, senyor, estic amoïnat. Oh, i aliguareu-vos que ara tots dos no pensen en res més que en ser ells qui li duguin el remei. Us ho prego amb tot l'interès; rumieu alguna cosa, decidiu-vos per alguna solució, però impediu, al preu que sigui, que aquells dos intrigants es surtin amb la seva!

CORVI - Quina mala sort! Ja puc dic adéu a les meves esperances. Però, espavila't, i ves a llogar alguna cortesana.

MOSCA - Ja ho havia pensat. Però totes són tan astutes, tan plenes de traces i de manyes, i saben tantes maneres de fer-se seus els homes, que tinc molta por que no ens sortís alguna cosa que ens perjudiqués a tots plegats.

CORVI - Tens raó.

MOSCA - No, no, ha d'ésser una dona que no tingui malícia, una dona senzilla, que poguem adoctrinar, i que només faci el que vós li maneu. ?No teniu alguna noia, alguna parenta que pogués servir per al cas? Que n'estic d'atabalat! Penseu, rumieu, trobeu alguna cosa. No sabeu de ningú...? Un dels metges, sabeu? va oferir la seva filla.

CORVI - I ara!

MOSCA - Sí, el doctor Lupo, per ésser-vos franc.

CORVI - La seva filla!

MOSCA - I una donzella que és fresca com una rosa. Es clar, el doctor sap perfectament en quin estat es troba el seu amo, i que en aquell cos abaltit, que només la febre pot escalfar, no hi ha perill que ni untures ni encanteris... Ja us en feu càrrec, oi? I demés, ja veureu, qui podria saber-ho? una o dues persones, a tot estirar.

CORVI - Deixa'm pensar. Si un altre home hagués tingut la sort que jo tenia als dits... La cosa, en ella mateixa, ja ho sé, és no res... I per què jo no podria dominar la meva sang i els meus afectes com ha fet aquell carcamal de doctor? En matèria d'honor, tant se val la muller com la dona.

MOSCA - (A part) Ja et veig a venir. Aquí et volia.

CORVI - I ho farà, n'estic segur, si jo li ho mano. Imagina't: si aquest doctor, que no té cap obligació, només que la de receptar, ofereix la seva filla, ?què haig de fer jo, que tan lligat estic amb el malalt? Però jo ho impediré, i esgarriaré els plans d'aquell carcamal, tan ruc com envejós. Mosca, ja he pres la meva resolució.

MOSCA - Quina resolució?

CORVI - Ens hem d'assegurar. La persona que duràs a casa serà la meva pròpia muller, Mosca.

MOSCA - No no volia dir-vos-ho, per por de semblar que us donava consells, però vós ho heu endevinat tot seguit, i amb aquesta jugada, els heu fet la traveta a tots plegats. Es com si anéssiu en persona a prendre possessió de l'herència! I en el primer atac, el deixem que se'n vagi tranquil.lament a l'altre barri. No cal més que treure-li el coixí de sota el

el cap, i l'home s'ofega; i penseu que, si no hagués estat pels vostres escrúpuls, ja ho podíem haver fet.

CORVI - No me'n parlis més. La consciència em fa ser un beneit, molt sovint. Bé, siguem breus, que ells no ens passessin al davant. Ves a casa, prepara'l, explica-li amb quin afecte i quina bona voluntat faig aquest sacrifici; jura-li que, de bones a primeres, i per propi impuls, ho he ofert.

MOSCA - Senyor, us asseguro que li ho diré i repetiré tantes vegades que la resta dels amics que el vetllen i el raspallen sortirà de seguida de la casa, i només vós sereu rebut. Però, això si, no vingueu fins que jo us n'avisi, perquè tinc una cosa entre mans en profit vostre, i no vull que ho sapigueu fins que tot estigui llest.

CORVI - Està bé, però ara no t'oblidis d'avisar-me.

MOSCA - No tingueu por. (SURT PER L'ESQUERRA).

ESCENA QUARTA

CORVI I CELIA

CORVI - On t'has ficat, ara? Cèlia, Cèlia, muller, surt! (SURT CELIA PER LA PORTA). Què et passa, ara? Somicant una altra vegada? Ves, eixuga't les llàgrimes. Es veu que t'has pensat que tot allò ho deia de debò. Que no em coneixes, per ventura? Només he parlat d'aquella manera per provar-te. I em penso que, precisament per la falta de motius, tu ja podies comprendre-ho de sobres. Vine, dona, que no estic gens engelosit.

CELIA - No?

CORVI - I no, dona, no! Ni mai no ho he estat, ni ganes. La gelosia és un sentiment mesquí, una malaltia. Com si no sabés que, si les dones volen una cosa, la podran fer malgrat totes les guàrdies i les vigilàncies del món! I també sé prou que els guardians més ferotges s'amanseixen amb or. No, jo tinc tota la confiança en tu, sé que t'ho mereixes i aviat te'n convenceràs. Vina, fes-me un petò, dona! I ara ves, endreça't, muda't, posa't els millors vestits i les joies de més preu. Ah! i, de passada, fes cara ben riallera. Estem convidats a una festa solemne a casa del vell Volpone i ja veuràs, ja veuràs com et demostraré com no sóc gens ni mica gelós!

T E L O

FI DEL PRIMER ACTE

ESCENA ADICIONAL AL COMENCAMENT DEL II ACTE DE VOLPONE.-

MOSCA Y BONAIRE VENEN ENRAONANT.-

MOSCA.- No insistiu, el meu amo està malalt i no pot rebre-us, la vostra visita el posaria frenètic.

BONAIRE.- Més frenètic estic jo de veure com us aprofiteu de les fortunes dels altres...

MOSCA.- Senyor capità, us exciteu massa, la guerra i l'uniforme us han pujat al cap i heu oblidat comportar-vos com Déu mana.

BONAIRE.- Ets un bergant que penses que tothom ha de creure les vostres mentides; encare no fa un quart m'he ~~enterat~~ he sabut que l'herència del meu pare aniria a parar a mans d'aquest hipòcrita del teu amo i jo no puc tolerar-ho.

MOSCA.- Es injust que feu un tort al vostre pare i interpreteu tant malament la seva generositat; el senyor Corbatxo pot disposar de la seva fortuna com millor li plagui.

BONAIRE.- Jo ~~impediré~~ privaré que aquest testament arribi a les vostres mans..!

MOSCA.- Us aconsello de no fer-ho si no voleu ~~enfrontar-vos amb~~ aprontar la justícia

BONAIRE.- Allá voldría veure-us a tu i al teu amo, i pel meu honor juraría que aniràs a galeras.

MOSCA.- Us agraeixo el vostre bon desig, però no tinc paciència per escoltar-vos més...

BONAIRE.- Ja tornarem a veure'ns les cares, el tribunal de Venècia us espera (SE'N VA). (MOSCA ENTRA A CASA DE VOLPONE).

VOLPONE.- Per què cridaves tant?

MOSCA.- El fill de Corbatxo s'ha ~~enterat~~ sabut que el seu pare ha fet testament a favor vostre i ~~els dimonis se l'emporten~~ està furiós, però no hi penseu en això, tinc una bona notícia per vos.

VOLPONE.- Digues, estimat Mosca...

A C T E I I

CAMBRA DE VOLPONE

ESCENA I

VOLPONE - MOSCA

MOSCA - (~~ENTRANT~~) Senyor, tot està a punt. Fiqueu-vos altra vegada ~~volta~~ al llit i poseu mala cara que el marit gelós ja us porta la seva muller.

VOLPONE - Què dius? Ho has aconseguit!

MOSCA - Totes les nostres funcions són d'èxits.

VOLPONE - (POSANT-SE L' ESTRENYECAPS). Deixa'm posar el meu uniforme. Senyor! Que en faig de feina, també, ficat en aquest llit.

MOSCA - I la que us espera! (ES SENT TRUCAR A LA PORTA DE FORA). Em sembla que ja són aquí.

VOLPONE - ~~Corre, corre, vés a obrir...~~ (MOSCA SE' N VA). I ara a preparar-nos per a representar la part més agradable de la comèdia. Em moro ~~man~~ de ganes de tenir prop meu aquell àngel que em provoca febre de debò... (ENTRA MOSCA).

MOSCA - Sento molt decepcionar-vos, senyor; però encara no són aquí. (AMB VEU MES ALTA). ~~Senyor,~~ Teniu la visita de la senyora Canina, vídua de Tomeu.

ESCENA SEGONA

ELS MATEIXOS, I CANINA, VIDUA DE BELL VEURE

CANINA - (ENTRANT PER L' ESQUERRA). Sí, vídua de Tomeu i de Romeu i de Sorell i de Borell. Que vinc a veure el senyor Volpone, perquè ja sé que necessita una companyia amable i experimentada. (A MOSCA). On és el teu amo? Haig de veure'l!

MOSCA - (ACOSTANT SE AL LLIT). El trobeu en un mal moment, senyora. No té esma per res. (A VOLPONE). Senyor, hi ha la senyora vídua quadruplicada.

VOLPONE - (AMB VEU FEBLE). La que n'ha mort quatre de seguits? Digues-li que jo ja m'ho faré tot sol.

MOSCA - (A CANINA). Ja us ho deia. No té esma per res.

CANINA - Ja li faré venir jo, l'esma! Com si no sabés que aquell vell arcabot de Lupo vol dur-li la seva filla! Senyor Volpone, doneu gràcies al cel que jo estic ací! Jo privaré que aquests intrigants facin el fet.

MOSCA - Senyora, us faré observar que la recepta del metge no parla res de les vídues.

CANINA - Tu et creus que haver-ho estat quatre vegades no torna la joventut? I l'experiència? Què en fas de l'experiència? Senyor Volpone, si em teniu al cos tat, s'hauran acabat els vostres mals. Una dona com jo, que sap tant de tractar els malalts, us farà dolça la malaltia. Si ho sabré jo, que tots els meus quatre difunts van morir-se'm a les mans, beneïnt els meus sacrificis i les meves vetlles!

MOSCA - Hi té la mà trencada, ja ho veieu, senyor.

VOLPONE - Més sencera, la voldria jo.

CANINA - Ai, el pobre gafarronet meu.' Em penso que desvarieja.

Li haurem de posar draps calents als polsos. I mostasses als turmells. Quina falta que hi feia una dona, en aquesta casa! Senyor Volpone, us ho dic de debò: (VA FEINEJANT, ACOTXANT-LO BÉ.) ~~ENDREÇANT LA BANOVA I AURINT-SE SOTA EL LLIT). On és la cibrella? (A MOSCA). Vés-la a buscar, tu. AQUEST HOME NO POT ESTAR SENSE CIBRELLA (A VOLPONE).~~ Si sabéssiu com he resat per vós, com he passat les nits en blanc pensant en vós! Us faltava una dona amorosa, una dona que sabés tractar els malalts... Ja sabeu, senyor Volpone, que tots quatre marits meus, que Déu els tingui tots plegats a la seva santa glòria, van deixar-me ~~tots~~ la seva fortuna? Això us dirà com estaven d'agraïts dels meus tractes! Pobret Tomeu! Estimat Romeu!

MOSCA - I malaguanyats Sorell i Borell! Senyor, si una dona tan de sa casa no us entendreix, no sé pas quin mal teniu.

VOLPONE - A (AMB UN FIL DE VEU). Un mal que no vol soroll.

CANINA - Soroll? I és clar que no! Amb mi al capçal del llit, s'hauran acabat les visites i les gatzares! Ai, senyor Volpone, si sabéssiu conèixer el vostre bé!

MOSCA - A hores d'ara, ja gairebé no el coneix ni el mal. I a fe que teniu raó, senyora Canina. Una muller com vós li aniria molt bé.

VOLPONE - (ESGLAIAT). Què dius, ara, criminal?

MOSCA - No sentiu com desvarieja? Li convenen les mostasses. Deixeu-me'l per mi, senyora. S'està estovant per al casori.

VOLPONE - A tu sí que jo t'estovaré!

MOSCA - I us convé de donar-li una prova d'afecte. Es la sola cosa que li fa obrir els ulls i conèixer les persones: els pre-

senta. Sembla mentida, només amb una bossa de moneda, com pot refiar-se! I les safates de plata! Són oli en un llum per al seu mal.

CANINA - Ja m'agradaria de dur-n'hi. Però, si tant es revifa...

MOSCA - Tant, tant... Ja veureu, si us hi heu de casar, bé cal que s'espavili una estona.

CANINA - I tu creus que es voldrà casar?

MOSCA - Ai senyora! Si el coneguessiu com jo, no m'ho pregunta-rieu. Farà tot el que li demaneu. Però heu de dur-li-ho en safata.

CANINA - Tens raó. I tu m'ajudaràs. (LI DONA UNA BOSSA). Té. I ara vaig a buscar la safata. I a avisar el senyor rector. Adeusiau, estimat Volpone! Quina sort heu tingut que jo tingués tan bon cor! Torno de seguida. (VA CAP A LA PORTA DE LA DRETA). ~~Ah! no t'oblidis de posar-li la gibrella~~! (SURT).

ESCENA TERCERA

VOLPONE I MOSCA

VOLPONE - (AIXECANT-SE DEL LLIT D' UNA REVOLADA I AGAFANT LA BOSSA). Ep, tu, que això és per a mi!

MOSCA - Després que us he tret la vídua a la quarta potència del damunt...

VOLPONE - Sí, tens raó. Partirem. D'ençà que aquesta dona ha sortit em trobo millor.

MOSCA - Sí, però us toca de tornar a malaltejar. Ja sabeu que ara vindrà la gentilla Célia a dur-vos la salut, tot seguit el vell Corbatxo, amb el seu testament. ~~Com més atrapat us vegi, més content estarà i més de gust us el deixarà a les mans~~.

VOLPONE - Apa, doncs, tornem a jeure. Creu que cansa, això d'estar-

te tanta estona sense fer res.

MOSCA - Em sembla que truquen. ~~Deu ser~~ el nostre ancià protector ~~Vaig a obrir-lo. Acotxeu-vos, senyor, si us plau.~~

VOLPONE - ~~Està bé.~~ (~~PER LA BOSSA, QUE ENCARA TE A LA MÀ~~). ~~Ja em~~ ~~faràs pensar amb això, després~~. (S'ACOTXA I CORRE LES CORTINES DEL LLIT). Fes passar les visites.

~~MOSCA - Em sembla que el Nan ja ha anat a obrir.~~

ESCENA QUARTA

~~MOSCA, CORVINO, CELIA, VOLPONE I, AL FINAL, BONAIRE~~

ESCENA QUARTA

MOSCA, VOLPONE, CORVI i CELIA

MOSCA - (EN VEURE ENTRAR CORVI I CELIA PER LA PORTA DE L(ESQUERRA).- Sou vós, senyor Corví? Heu vingut molt aviat! ?No us vaig dir que ja us donaria avís perquè acudíssiu?

CORVI - Sí, però he tingut por que te n´haguéssis oblidat, i que d´altres em passessin davant. ?Voleu dir-me, per exemple, què ha vingut a fer la senyora Canina, la dels quatre dits funts?

MOSCA - Una simple visita de cortesia, us ho asseguro. Es una bona veïna i ens estima molt. Però no tant com vós i la vostra muller, prou que ho veig. (ALT). Vaig a avisar el meu amo. Ara fa poc estava ben decandit.

CORVI - Sí, sí, avisa´l. (MOSCA S' APROPA AL LLIT DE VOLPONE I LI PARLA EN VEU BAIXA). On ets, Cèlia. Encara no saps per què hem vingut?

CELIA - No he acabat d´entendre tot el que m´has explicat.

CORVI - Doncs ara no ens podem fer enrera. ~~Has de decidir-te. No cal, però: ja ho he decidit jo, i~~ No admetré que em surtis amb planys ni protestes.

CELIA - Espòs meu, t´ho prego, estalvia´m aquestes humiliacions! Si tens dubtes de la meva fidelitat, tanca´m en una masmorra, no em deixis veure mai més la llum del sol.

CORVI - Qui et parla de dubtes ni de falta de confiança? Perquè te´n tinc, et demano que et mostris obedient, com ha d´ésser una muller fidel.

CELIA - Però ja saps què em demanes?

CORVI - Com si no t'ho hagués ben explicat! Els metges ho han determinat així i tant pel meu interès, com pel teu, val més que siguis tu que una altra. Estic ple de deutes i necessito sens falta tenir aquesta herència.

CELIA - Abans que el meu honor i el teu?

CORVI - Bah! L'honor! On l'has vist en aquest món? Es una paraula inventada per esverar els beneits. Quin mal pot fer-te aquesta ombra d'home amb aquest filet de veu, que és la sola cosa que li queda?

CELIA - Deu meu! Quin esperit maligne et deu haver possedit?

CORVI - No diguis beneiteries, dona! El teu honor! Com si jo hagués d'anar-ho a esbombar tot al mig de la Plaça ! ? Qui ho podrà saber, llevat d'aquest pobre malalt, que ja ni potparlar, o del seu criat, que jo tinc completament a la butxaca? Si no vas a explicar-ho tu, no sé pas qui podrà saber-ho i bescantar-te!

CELIA - Els cels i els sants ho sabran! I han de castigar aquest pecat!

CORVI - Vaja, dona, vaja! Que et creus que si fós un pecat jo t'ho demanaria? Es tracta d'una obra de caritat, de cooperar amb els metges, de dur un ajut a aquest pobre malalt. I, de passada, hauries de comprendre-ho, ens assegurem una herència que ens fa molta falta, t'ho juro!

VOLPONE - (TRAIENT EL CAP PER ENTRE LES CORTINES, A MITJA VEU). Cada vegada t'estimo més, Mosca! Porta-me'ls de seguida. em friso per veure-la!

MOSCA - (A CORVI) Voleu tenir la bondat d'acostar-vos?

CORVI - Ja venim. Apa, Cèlia, no siguis tossuda. ?Que t'estimes més

que s'ho emporti tot aquella malei'da vella que hem trobat a baix ~~de l'escala~~? (VAN CAP AL COSTAT DEL LLIT, ON HI HA MOSCA).

MOSCA - Senyor Volpone, aquí teniu el vostre amic Corví, que us ve a veure.

VOLPONE- Ai!

MOSCA - I que, com que ha sentat explicar la consulta que han tingut els doctors, us ve a oferir, pel bé de la vostra salut, sense cap interès si no és el vostre...

CORVI - Gràcies, amable Mosca.

MOSCA - Ben de cor, sense que ningú li ho hagi demanat ni li hagi donat la idea...

CORVI - És ben veritat.

MOSCA - Com a demostració fervent de l'amor que per vós sent, la seva pròpia muller, la bellesa més preuada de Venècia, la dona més adorable de tot el país ...

CORVI - Ho dius molt bé.

MOSCA - Perquè us doni consol i salut, benestar i felicitat.

VOLPONE - Ai de mi! De què em servirà? T'ho prego, Mosca: dona-li les gràcies per la seva atenció i la seva rapidesa en voler-me servir, però és una mala lluita el voler anar contra les voluntats del cel, i calar foc a una pedra o voler que una fulla morta torni a créixer , seria una vana empresa.
De totes maneres, no vull pas desairar-lo en la seva oferta i vull que li ho diguis així. Pots dir-li també tot el que he fet per ell. Ja ho pot veure: no tinc salvació, i només vull que pregui per mi i que faci bon ús de la meva fortuna quan li arribi l'hora de gaudir-ne.

MOSCA - No el sentiu, senyor? Apropeu-vos-hi, amb la vostra muller.

CORVI - Es clar que sí! I encara t'hi resisteixes, Cèlia? Vinga, acosta't. Ja veus que no et demano res de l'altre món. Vina, abans no perdi la paciència.

CELIA - Senyor, mateu-me abans. De bon grat beuria metzines o menjaria carbons encesos, abans que fer...

CORVI - Altra vegada surts amb això? Et prometo que et treuré arrossegada pel carrer, que t'acusaré de barjaula! Ho faré, t'ho juro!

CELIA - Fes-ho com et plagui, senyor! Sóc tota teva, però no em ~~faci fer això que em demanes~~. em forcis a fer això...

CORVI - Vols que t'ho demani de genolls en terra? T'ho prometo: tindràs joies, vestits, pells, tot el que puguis demanar o desitjar. Només has de fer-li un petó, només has de tocar-lo! Tant et costa? Tan difícil és? T'ho demano per mí! No vols ajudar-me? Vols la meva ruïna, doncs?

MOSCA - Deixeu-vos convèncer, senyora. Es pel vostre bé.

CORVI - No, no: la senyora s'ha entossudit, i no la podrem convèncer. Té les llàgrimes preparades, es fa la víctima, ~~la dona honrada!~~ Saps què ets, tu? Ja t'ho diré: un cocodril, un pregadéu de rostolls, una ~~vella pua, una...~~

MOSCA - Us ho prego, senyor, no us exciteu tant! Estic segur que ella vol ajudar-vos.

CELIA - Amb la vida, si calgués, l'ajudaria ~~en~~ tot.

CORVI - La teva vida! I què n'haig de fer, de la teva vida? No, la senyora només té en compte el seu honor, la seva reputació, i fora ~~això~~ d'això, que el món s'ensorri, i que el seu marit s'arrufi, tant li fa!

MOSCA - Teniu raó, Senyor. Heu posat la vostra fortuna a les seves mans. Però heu de considerar també la seva modèstia. N'estic segur: si us n'anessiu, faria un esforç per complaure-us. Davant vostre, no gosaria. No val més que vós i jo ens n'anem i la deixem sola?

CORVI - ~~Dolça Cèlia~~: Encara pots arranjar-ho tot! No, no vull dir res més. Si no ho fas tal com t'he demanat, ja et pots donar per perduda. No, no, tu et quedes aquí! (A MOSCA) anem, ~~( )~~. Mosca. (surten)

ESCENA CINQUENA

CELIA, VOLPONE i, al final, BONAIRE.

CELIA - Oh, Déu i tots els àngels! Com pot ser que els homes perdin així el respecte que deuen al seu honor, i que ho posin tot per davall dels diners!

VOLPONE - (SALTANT AMB UN BOT DEL LLIT). Perquè Corví, i tots els homes que són com ell, i que només pensen en els diners, no han sabut mai què és estimar! T'ho asseguro, bella Cèlia: l'home que et vol vendre, només per l'il.lusió d'un guany, i encara incert, és com aquell que es vengués la seva part de Paradís només per quatre monedes falses! Per què estàs tan meravellada de veure'm bo i sà? És el miracle de la teva bellesa: no és pas ara solament, sinó moltes vegades que m'has fet ressucitar, i m'has fet prendre mil formes diferents. Aquest mateix matí, he ressucitat com un saltimbanqui, només per poder-te veure a la finestra!

CELIA - Ereu vós, doncs, el doctor Scoto! (VA PER FUGIR).

VOLPONE - ~~No no fugis~~! Sóc el mateix home: no pas el vell moribund

que t´imaginaves. Em sento, al teu costat, jove i fort i ple de vida. I només tinc un desig, un pensament, una voluntat: ~~fer-te meva~~ tu! Estem sols, Cèlia! Estem sols i jo t´estimo!

CELIA - ~~Apartau~~-vos, senyor! ~~Que la terra se m´empassi, o que un llamp em colpeixi aquí mateix!~~ Compadiu-vos de mi!

VOLPONE - Per què t´espantes? Per què em rebutges? En lloc d´un marit indigne has trobat un enamorat que t´adora. El secret i el plaer seran els nostres aliats. I tu seràs la reina de la meva fortuna. Mentre els altres es glateixen pels meu tresors, tu els posseïras tots. Mira aquest ~~reng de~~ perles fines, millors que les de la reina Cleopatra. Si vols, les dissoldrem i les beuràs, com va fer ella. Mira, ~~aquest carbonclo, i~~ aquest diamant que podria comprar una ciutat, aquestes joies, que són per a tu, perquè les duguis, i les perdis, si vols: amb aquestes altres en comprarem de noves, i comprarem bells vestits, i menges delicades, tant com vulguis. Si t´agraden, menjaràs llengües de rossinyol, cervells de paó i d´estruç, pits de faisà i, si en trobessim de fènix. (VA PER A ABRAÇAR-LA I ELLA ES RESISTEIX).

CELIA - Tot això, senyor, podria convèncer algú que es daleixi per aquestes coses. Per mi, abans que totes les joies, les riqueses o les menges més gustoses, poso la meva innocència i el meu honor. No tinc res més per perdre, però encara que sigui poc, aquests esquers que m´oferiu són massa poc per a deixar-me´ls prendre. Si teniu consciència...

VOLPONE - Consciència? És la virtut dels mendicants. Si tens seny, escolta´m, Cèlia. Et faré banyar en nèctar de flors de juliol

en essències de roses i de violeta, en llet d´unicornis i llàgrimes de verge. Er faré beure vins de Creta, barrejats amb or i marbre i et transformaré, pel nostre amor, en soldana vehement, en cortesana impúdica, en russa impassible. I en totes aquestes formes et cercaré i et trobaré i et guanyaré i les nostres ànimes errants es trobaran a flor de llavis fins que hagin escolat tota la dolçor dels plaers de la vida!

CELIA - Calleu, senyor, per caritat! Si teniu orelles per escoltar-me i ulls per deixar-vos commoure i un cor que es pugui enternidrir o una resta de bons sentiments i d´humanitat, tingueu compassió i deixeu-me fugir! Si no, val més que em mateu de seguida. Sabeu quina és la meva dissort: sóc una pobra dona traïda per aquell ~~que~~ a qui sempre hauré de perdonar. Però si no em voleu fer ~~aquesta~~ la gràcia d´~~escoltar~~-me, més val que doneu satisfacció a la vostra ira, i no a la vostra luxúria. Castigueu aquest pecat meu que vós anomeneu la meva bellesa: desfigureu la meva cara o emmetzineu-me com a càstig d´haver-vos encès en mals desigs. Qualsevol cosa que us sembli justa i adient per a desafavorir-me serà benvinguda, mentre deixeu intacte el meu honor, i us juro, senyor, que tota la vida, de genolls en terra, pregaré per vós, us donaré les gràcies per la vostra bondat i proclamaré que sou l´home més virtuós que he trobat...

VOLPONE - Vols dir que diries i pensaries que sóc l´home més fred i estúpid ~~i impotent~~, d´haver-te deixat exclamar i queixar-te tanta estona. Havia d´haver-me aprofitat de l´ocasió de seguida, i després hauríem parlat del com i el què. I ara t´ho

dic: et tindré de grat o per força! (L' AGAFA PER LA CINTURA).

CELIA - Déu meu! Ajudeu-me! Socors!

VOLPONE - Es inútil que cridis! No et servirà de res! Vine, vine!

BONAIRE - (ENTRANT ESPASA EN MA, PER L' ESQUERRA). Deixa-la anar, immund seductor, ~~porc libidinós~~! Deixa estar aquesta dona o et mato ara mateix, impostor, que estic glatint per a donar te el càstig que mereixes, abans que la justícia pugui durte a la forca. Senyora, sortiu d'aquest indret, i deixeu que us acompanyi. No temeu res: ~~deixeu aquest cau de fellonia~~, aviat aquest criminal tindrà el seu càstig. No prou content de robar les fortunes vol prendre també l'honor de les dames. (OBRE IA PORTA DE L' ESQUERRA I DEIXA PASSAR A CELIA). (MOSCA TORNA DE L' INTERIOR).

ESCENA SISENA

MOSCA I VOLPONE

VOLPONE - (ENCARA AJUPIT AL PEU DEL LLIT, ON L' HA FET CAURE BONAIRE). Que em caigui el sostre al damunt i m'enterri aquí mateix! Estic perdut, desemmascarat, condemnat i traït! Bonaire, el ~~capità~~ fill de Corbatxo ho bescantarà tot.

MOSCA - Oh senyor! I on voleu que vagi jo, per fer-me saltar el cervell a cops de cap per les parets! Sóc la vergonya de la humanitat! (TRUQUEN A FORA).

VOLPONE - (REDREÇANT-SE). Sents? Qui serà, ara! Sento petjades: deuen ser els agutzils que vénen a agafar-nos! Ja sento la corda que em fa pessigolles al clatell; les orelles em xiulen.

MOSCA - Fiqueu-vos al llit, Senyor. No hi ha altre remei. I a veure si l'heu encertada. (VA CAP A LA PORTA). El senyor Corbatxo. Ja era Hora! Aquest era el remei que necessitàvem!

ESCENA SETENA

CORBATXO, MOSCA i VOLPONE (AQUEST AL LLIT).

CORBATXO - Què, com està l'amo, Mosca? (ENTRA I DEIXA LA PORTA OBERTA)

MOSVA - Oh, desfet, sense esma ni sentits, senyor! El vostre fill, per no sé quin estrany accident, ha sabut el vostre propòsit d'afavorir- el meu amo en el vostre testament, i per venjar-se, ha entrat ara mateix, violentament, en aquesta casa, espasa en mà, cercant-vos i cridant que éreu un pare desnaturalitzat i un mal home, i ha jurat que així que us trobés us mataria.

CORBATXO - A mi?

MOSCA - Sí, a vós i al meu amo.

CORBATXO - Aquest acte és prou per a desheretar-lo. Té, aquí tens el meu nou testament.

MOSCA - Molt bé, senyor. (SE' L GUARDA, DESPRES DE MIRAR-LO).

CORBATXO - Això ja està llest. Ara tu has de vetllar pels meus interessos.

MOSCA - Amb molta més cura que per la meva pròpia vida. Només penso en servir-los.

CORBATXO - I ara, com està? Es morirà aviat? Què et sembla?

MOSCA - Em temo que passarà del maig.

CORBATXO - Que es morirà d'un raig?

MOSCA - No, que viurà fins passat el maig.

CORBATXO - I no podries donar-li alguna triaga per a ajudar-lo... a passar?

MOSCA - I ara! De cap manera!

ESCENA VUITENA

CORBATXO, MOSCA, VOLPONE i VOLTOR

VOLTOR - (ESCOLTANT DE LA PORTA ENÇÀ) - Quin parell de pocavergonyes!

MOSCA - (QUE EL VEU) Bo! El senyor Voltor. A veure si ens ha sentit!

VOLTOR - (ENTRANT) Paràsit! Bergant!

MOSCA - Sí que ens ha sentit! (ALT). Què hi ha? Ah, senyor Voltor! Sigueu benvingut, entreu.

VOLTOR - He arribat a punt per a descobrir les teves traces i manyes, em temo. Només penses en servir-lo, oi? I a mi no em vols servir, també?

MOSCA - Qui? Jo? Què voleu dir?

VOLTOR - Tu, sí, senyor! Què són totes aquestes històries de testament?

MOSCA - Una cosa que ha de ser en favor vostre.

VOLTOR - T'adverteixo que totes les teves mentides no t'han de servir de res. D'una hora lluny les ensumo.

MOSCA - Que potser no ho heu sentit?

VOLTOR - Sí, he sentit que Corbatxo ha fet hereu al teu amo.

MOSCA - Es cert, i això ha estat obra meva, que jo he aconseguit de tirar endavant, amb l'esperança...

VOLTOR - .... (moro) Que el teu amo faria la mateixa cosa, per torna? I tu ho has promès, oi?

CORBATXO- (A MOSCA). Què? Què diu?

MOSCA - No res. De seguida us ho explicaré. (A VOLTOR) Ho he fet pel vostre bé, senyor. (SE L' ENDUU A UN COSTAT). L'únic beneficiat, sou vós, amb una doble esperança de ser ric. Us juro, pel meu cor i la meva consciència, que només pensava

a fer-vos treure una fortuna d'aquests dos sepulcres corromputs... (ASSENYALA CORBATXO I VOLPONE).

VOLTOR - Et demano perdó, Mosca. T'havia jutjat malament.

MOSCA - I jo estava segur de la vostra gran paciència i del vostre gran mèrit, senyor. I ara veieu quin canvi!

CORBATXO - Què li estàs explicant?

MOSCA - Ja us ho diré, tingueu repòs. (A VOLTOR). És això el que em té preocupat.

VOLTOR - Què ha passat? Explica't d'una vegada!

MOSCA - La cosa més malaventurada! I ens hauríeu d'ajudar a sortir d'aquest mal pas. Imagineu-vos que aquest matí se'ns ha presentat la mullet de Corví, duta per la pròpia mà dels seu espòs...

VOLTOR - Com? Amb un present, sens dubte.

MOSCA - Pitjor! De visita. I ja us explicaré més tard què volia el ~~xxxxx~~ marit. ~~xxxxxxx~~ Es veu que el capità Bonaire, fill de ~~Corbatxo~~ d'aquest vell (senyala a Corbatxo), gelós perquè el seu pare l'havia desheretat, en favor del meu amo, ha entrat de sobte i aprofitant-se d'aquella pobra dona li fa jurar, sota amenaça de matar-la ací mateix, que declararà que el meu amo volia comprometre la. Ja veieu quina cosa més fora de seny: com si el pobre home estigués en mesura de pensar en aquestes coses! Allà el teniu, estenellat, sense sentits ni amb prou feines esma de respirar. Però aneu a explicar-li a aquell galifardeu que tot allò era una infàmia!

VOLTOR - I què ha fet, el belitre?

MOSCA - Què ha fet, dieu? Se n'ha anat, fent grans crits, per a acusar el seu pare, i, amb aquest pretext, difamar i calumniar el meu pobre amo, que no sabia res de tot allò

que l'acusava... Però, la cosa pitjor, és que així pensa desfer tots els nostres plans. Vull dir els meus... i els vostres.

VOLTOR - ?I on és el marit d'aquesta dama? L'has de fer venir de seguida.

MOSCA - Me'n vaig ara mateix a cercar-lo.

VOLTOR - I porta'me'l al Tribunal.

MOSCA - Ho faré tal com dieu.

VOLROT - Hem de fer fracassar les seves males arts. No es pot acusar a?xí com així un home innocent, ni impedir que un noble vell disposi dels seus béns de la manera que millor li sembli!

MOSCA - Oi que no? Teniu tota la raó!

CORBATXO - Qui té raó?

MOSCA - Ell, I vós. I jo. I l'amo.

ESCENA NOVENA

CORBATXO, VOLTOR, MOSCA, CANINA I VOLPONE.

CANINA - (ENTRANT, TOTA MUDADA, I AMB UNA SAFATA D'ARGENT A LA MA). Qui dieu que té raó?

MOSCA - Tothom té raó. Vós i tot, si dueu aquesta safata per al meu amo.

CANINA - Però, què li passa? Tinc dret a saber-ho, em penso! Què fan aquests dos homes aquí? Com està el meu estimat Volpone?

MOSCA - Senyora, contestar tantes coses alhora demana més que un pobre criat. I'il.lustre advocat us ho dirà.

VOLTOR - Qui és aquesta dona?

CANINA - Digues-li, qui sóc! La promesa, la núvia puc dir, d'aquest home que està en aquest llit! La que el vetllarà nit i dia, fins que lliuri la seva ànima a Déu Nostre Senyor!

MOSCA - I que hi té pràctica: ja n'ha enllestit quatre, abans.

VOLTOR - (INSPIRAT). Vós també heu de venir al Tribunal, doncs!

CANINA - Jo al Tribunal? QUè he fet?

MOSCA - (ENTRANT EN EL JOC, A UNA INDICACIO DE VOLTOR). Us heu de defensar, senyora! El malvat de Bonaire, el fill d'aquest sant baró, us acusa d'haver volgut matar el meu amo, perquè ell el vol heretar!

CANINA - Aquell rata de Bonaire! Com si no el conegués! Li he de treure els ulls! Abusar així d'una pobra vídua sense defensa!

VOLTOR - No us amoineu, senyora, Jo us defensaré.

CORBATXO- Què diu que hem de fer?

MOSCA - Hem d'anar tots al Tribunal, a defensar-nos de les acusacions del vostre fill. Ja sabeu que jo sempre estic al vostre costat.

VOLTOR - I jo també! (L' AGAFA PEL PRAÇ I SE L' ENDUU CAP A LA PORTA DE L' ESQUERRA).Cap al Tribunal, doncs! (SURTEN).

MOSCA - Senyora Canina, em permeteu que us hi acompanyi? La vostra virtut està en perill. I el vostre vasori.

CANINA - Anem, doncs.(S' ATURA).Dóna-li la safata,de part meva,vols

MOSCA - (S' APROPA AL LLIT AMB LA SAFATA).Teniu, amo meu, un presen de la vostra amorosa promesa. I pregueu qeu ens vagi tot bé. Ens fa molta falta! (SURT PER L' ESQUERRA, ARROSSEGANT CANINA)

VOLPONE - (TRAIENT EL CAP PER ENTRE LES CORTINES) Ja serà prou si ens en sortim tots plegats!

T E L Ó

S E G O N A C T E

SEGON QUADRE

LA SALA DEL TRIBUNAL, AL PALAU DEL SENAT DE VENÈCIA.

ESCENA PRIMERA

VOLTOR, CORBATXO, CROVI, CANINA i MOSCA.

VOLTOR - Està bé; ara ja sabeu com penso dur l'afer, només em cal que tots plegats us mantingueu ferms en les vostres posicions.

MOSCA - La història que ens hem inventat està ben repartida entre tots? Ja sap cadascú el paper que li toca?

CORVI - Jo, sí.

MOSCA - Doncs ~~no us en deixeu apartar.~~ procureu no apartar-vos-en.

CORVI - Però l'advocat, sap què ha passat de debò ? (A PART A MOSCA).

MOSCA - De cap manera! M'he empatollat una rondalla que deixa en bon lloc la vostra reputació. Però heu de tenir coratge, senyor.

CORVI - El qui més por em fa és ell mateix. Si es pensa que pledejant bé per nosaltres pot convertir-se també en hereu i prendre'm una part del que és meu...

MOSCA - No tingueu por! No li deixarem prendre res, estigueu tranquil! Només ens valdrem de la seva llengua, del soroll que sap fer quan li deixen anar la corda.

CORVI - Què penses que farà, doncs?

MOSCA - Un cop estiguem llestos, voleu dir?

CORVI - Sí.

MOSCA - Bé, ja ens ho pensarem. Potser ens el vendrem com una mòmia; ja veieu que ja està mig corcat. (PASSANT A VOLTOR, I A PART A ELL). No us fa somriure de veure aques bon senyor amb el cap tot guarnit, com es belluga de gust? També ho faria jo, si tot ja estés dat i beneït. (PASSA A CORBATXO).

Vós, i només vós, haureu de dallar tot el que aquests volen collir, i ells, pobrets, no saben per qui treballen. (A CANINA). Si defensem la vostra virtut, defensem també els vostres drets de vídua per cinquena vegada.

CANINA - (MIRANT-SE EN UN MIRALL DE BUTXACA). Que faig goig, encara?

MOSCA - I tant! us els cruspireu tots! (A CORVI). Tot serà per vós. (A VOLTOR). Magnífic lletrat, que Mercuri s'aposenti en la vostra llengua de plata i que Hèrcules faci que la vostra oratòria sigui com la seva massa, que deixi estabornits tots els nostres adversaris. Que són, sobretot, vostres, com molt bé sabeu, senyor.

VOLTOR - Aquí els tenim. Deixa'm estar.

ESCENA SEGONA

QUATRE MAGISTRATS, BONAIRE, CELIA, VOLTOR, CORBATXO, CORVI, MOSCA NOTARI i COMANADOR DE LA JUSTICIA

1er. MAGISTRAT - Aquest Senat no s'havia mai trobat amb un cas semblant.

2on. MAGISTRAT - I els costarà de creure-ho quan els ho expliquem.

4rt. MAGISTRAT - La dama em consta que té una reputació immaculada.

3er. MAGISTRAT - També la té el capità.

4rt. MAGISTRAT - Això fa més poc acceptable el paper del seu pare.

2on MAGISTRAT - Menys ho és el del marit, no digueu.

1er. MAGISTRAT - No sabria com qualificar el seu acte: jo el trobo monstruós!

4rt. MAGISTRAT -Però, què em dieu del seductor? No sembla un home creat només per servir d'exemple de maldat?

1er. MAGISTRAT - Mai no havia sentit descriure un vell disbauxat amb tanta veritat, com quan els en pintaven, endut per la seva febre de voluptat!

3er. MAGISTRAT - Tots els citats es troben presents?

NOTARI - Tots, menys VOLPONE.

1er. MAGISTRAT - I per què no és aquí?

MOSCA - Amb permís de les Vostres Senyories, aquí teniu el seu advocat. Ell, el meu amo, es troba tam decandit, tan feble...

4rt. MAGISTRAT - Qui sou vós?

BONAIRE - El seu paràsit, el seu bútxara, el seu arcavot. Demano al Tribunal, ~~a~~ que obliguin l'acusat a presentar-se en persona, per tal que els vostres ulls venerables puguin tenir un testimoni verídic de la seva estranya impostura.

VOLTOR - Per la meva fe i pel crèdit que tinc davant de les Vostres Senyories, us asseguro que no es troba en condicions de sortir de casa seva.

2ón MaGISTRAT - Que el duguin aquí, malgrat tot.

3er. MAGISTRAT - Volem veure'l en persona.

4rt. MAGISTRAT - Aneu-lo a cercar.

VOLTOR - Les vostres Senyories seran obeïdes, però us asseguro que la vista d'aquell pobre home més aviat mourà els vostres cors a pietat que a indignació. Si el Trubunal vol admetre-ho, mentrestant, pot escoltar-me a mi, en el seu lloc: sé que aquesta noble casa està exempta de tot prejudici, i per això hi compareixem amb el cor obert, perquè no tenim

cap por que la nostra veritat pugui perjudicar la nostra causa.

3er. MAGISTRAT - Parleu amb tota llibertat.

VOLTOR - Molt honorables magistrats, el meu deure és descobrir davant vostre, la més prodigiosa i descarada intriga, feta d'impudor i de traidoria, que s'hagi mai produït per vergonya de la noble Senyoria de Venècia. Aquesta dona sense honor que teniu al vostre davant, fa molt de temps que és, i tothom ho sap, l'amant adúltera d'aquest minyó lasciu que li fa costat. No és que en tinguem sospita: ho sap tothom, sobretot el seu marit, que l'ha perdonada moltes vegades, i que aquí teniu, amb la seva incorregible bondat i la seva innocència sense taca. Però els dos adúlters, en lloc d'agrair-li aquesta generositat, van posar-se a odiar-lo i s'esmerçaren a trobar una manera diabòlica de deshonorar-lo davant la societat. Però ja en parlarem més endavant, de tot això. El pare del minyó, aquest cavaller també present, que va sentir parlar d'aquest adulteri, així com de molts altres actes vergonyosos que cada dia s'afegien al mateix compte del fill disbauxat, va intentar inútilment de reptar-lo i corregir-lo, i veient que mai no ho podria aconseguir, va decidir de desheretar-lo.

1er. MAGISTRAT - Costa d'entendre, tot plegat!

2on. MAGISTRAT - Jo tenia entès que el capità tenia fama d'honest i dreturer.

VOLTOR - Això precisament fa més perillós per a tothom el seu vici, que pot disfressar-se sota la capa de la virtut. Com us deia, el pare va adoptar aquesta ferma resolu-

ció, i ell, que va saber-ho, ~~per~~ ignorem per quins mitjans, va decidir-se a actuar per impedir-ho, el mateix dia que havia de signar-se el testament. Va confabular-se amb la seva amant, i va obtenir de fer-la anar a casa del senyor Volpone, on ell ja havia penetrat abans d'una manera subreptícia i on s'havia amagat fraudulentament. I ara us diré, venerables magistrats, que Volpone era precisament l'home que el pare d'aquest minyó havia designat com a hereu, i per això va anar a esperar-lo, amagat allà, per quan arribés amb el nous testament. I amb quin propòsit, goso preguntar a les vostres reverències? Ah! tremolo de pronunciar-ho: que un fill gosi tenir unes intencions tan malignes contra el seu propi pare! Volia assassinar-lo! I, com que l'afortunada absència del noble ancià feia més difícil el seu propòsit, en lloc de veure-hi un signe de la Providència contra els seus criminals designis, va inventar-se noves malifetes, i va cometre un acte horrible, nobles magistrats: va treure, arrossegant-lo fora del llit el desventurat patrici que s'hi estava, estenellat per la malaltia, de feia més de tres anys, i el va deixar, nu i bastonejat, a terra en la seva cambra, i va ferir el pobre criat que volia defensar el seu amo, i amb la seva còmplice va imaginar-se una nova manera d'impedir la decisió tan justa del seu pare. Era tot molt bonic: podria desacreditar la seva lliure tria d'un nou hereu en la persona del noble Volpone i a

l'ensems podrien redimir-se, ell i la seva amant, de l'acusació que pesava a llur damunt, carregant-ne tota l'infàmia damunt el malaurat pare i damunt el desventurat i generós marit. Més encara, trobaren la manera d'acusar davant la justícia aquest home que havien maltractat i al qual havien de venerar per les seves virtuts, aquest ancià patrici que per la vostra decisió ha d'ésser dut a aquest tribunal!

1er. MAGISTRAT - Quines proves teniu de tot això que dieu?

BONAIRE - Venerables senyors: humilment us prego que no doneu cap crèdit al teixit de mentides i calúmnies que us ha presentat la llengua mercenària d'aquest pícaplets.

2on. MAGISTRAT - Reporteu-vos, si us plau.

BONAIRE - Només el mou el guany!

3er. MAGISTRAT - Vaja, vaja, senyor capità!

BONAIRE - Per sis sous de més, hauria dit la mateixa cosa del seu propi pare.

1er. MAGISTRAT - Esteu perdent el seny! Calleu!

VOLTOR - No, no, venerables magistrats! Deixeu-lo que s'esbravi! Com podria ningú imaginar-se que respectés el seu acusador, un home que no ha sabut respectar el seu propi pare?

1er. MAGISTRAT - Està bé: presenteu les vostres proves.

CELIA Voldria poder oblidar que existeixo i que he estat una dona respectada!

VOLTOR - Senyor Corbatxo, si us plau, apropeu-vos!

4rt. MAGISTRAT - Qui és aquest home?

VOLTOR - El pare.

2on. MAGISTRAT - Ja ha prestat jurament?

NOTARI - Sí, venerable senyor.

CORBATXO - I què ~~haig~~ he de fer, ara?

NOTARI - Presentar el vostre testimoni.

CORBATXO - ~~Haig~~ He de parlar amb el meu fill? ~~Haig~~ He de discutir amb aquest minyó sense escrúpols ni vergonya? Primer voldria que m'omplissin la boca de terra! Renego la seva coneixença; dubto de la meva paternitat.

1er. MAGISTRAT - Però, per quin motiu renegueu del vostre fill?

CORBATXO - És un avortó de la naturalesa! Un ésser estrany a mi i a la meva família!

BONAIRE - També han sabut encomanar-vos la seva falsedat?

CORBATXO - No vull ni sentir-te, monstre entre els homes, garrí, llop, parricida! No parlis, escorçó que tenia acollit a casa meva!

BONAIRE - Senyors Magistrats, m'estimo més que sofreixi la meva innocència que semblar que resisteixo contra l'autoritat d'un pare!

VOLTOR - Senyor Corví! Apropeu-vos!

2on. MAGISTRAT - Això sí que és estrany.

1er. Magistrat - Qui és aquest?

NOTARI - El marit.

4rt. MAGISTRAT - Li heu pres juramento?

NOTARI - Sí, senyor.

3er. MAGISTRAT - Parleu, doncs.

CORVI - Aquesta dona, amb permís de les vostres reverències. és una barjaula, que ha donat proves de la seva condició i del seu menyspreu a l'honor i a la decència pitjor que una...

1er. MAGISTRAT - Prou!

NOTARI - Respecteu la dignitat d'aquest Tribunal!

CORVI - Bé, no vull profanar la modèstia de les vostres reverents orelles, però he de dir que més d'una vegada l'he ~~trobada arrapada com una llagasta~~ atrapada amb aquest minyó tan ben plantat, i que entre tots dos m'han guarnit el cap d'una manera ben galdosa!

MOSCA - Excel.lent, ben dit!

CORVI - Suposo que ningú no trobarà ofensiu el meu llenguatge?

MOSCA - De cap manera! Endavant!

CORVI - I només he d'afegir que tinc la seguretat que a l'infern, que és el seu lloc, trobarà el càstig que es mereix tota la seva ignomínia i totes les maldats que m'ha calgut de suportar-li!

3er. MAGISTRAT - La seva indignació el posa frenètic.

1er. MAGISTRAT - ~~Eu retirar el testimoni~~ Presenteu l'altre. (MOSCA ES PRESENTA COM A TESTIMONI

3er. MAGISTRAT - Què ens heu de dir?

MOSCA - La meva ferida, si em permeten les vostres reverències, parlarà per mi. Vaig rebre-la en ajut del meu bon amo, quan aquest jove capità no va poder fer el fet amb el seu pobre pare i aquesta dama tan ben ensenyada va trobar escaient de posar-se a cridar que la volien deshonrar!

BONAIRE - Quin desvergonyiment! Senyors magistrats, jo us demano...

3er. MAGISTRAT- Feu-nos el favor de callar. Us hem deixat dir

la vostra acusació quan era l'hora; deixeu que els altres diguin la seva.

2on. MAGISTRAT - Ja em comença a rodar el cap.

4rt, MAGISTRAT - Aquesta dona, realment, sembla que tingui massa malícia.

VOLTOR - Venerables jutges: és una criatura de la més immoral condició!

CORVI - Impetuosa i sempre insaciable, dignissims senyors!

VOLTOR - Jo voldria que els seus fingiments no poguessin enganyar el vostre clar judici. Tinc encara un altre testimoni, una noble i respectable dama, que va veure com s rtien de casa de l'ancià Volpone, junts i amanyagant-se, aquesta parella que gosa acusar el meu client davant del vostre excels tribunal.

1er. MAGISTRAT - Presenteu-nos el seu testimoni, doncs.

2on. MAGISTRAT - Feu-la venir davant nostre.

4rt. MAGISTRAT - Tot i la meva experiència, us asseguro que hi ha coses que estan pel damunt de la meva imaginació.

ESCENA TERCERA

CANINA, VOLTOR, BONAIRE, CORBATXO, MOSCA, CORVI, QUATRE MAGISTRATS, UN NOTARI, Agutzil

CANINA - (~~ENTRANT~~), Estic al servei del molt alt tribunal de justícia.

MOSCA - Senyora, no defalliu.

CANINA - Sí, senyors magistrats, és ella! Ja la conec. Es la dona que he vist que sortia de casa del meu malaurat promès,

l'honorable patrici Volpone, del braç d'aquest bergant! I us he de dir més, nobles jutges: tots dos anaven rient, fent-se petons i abraçades, i dient que no pararien fins que haguessin fet empresonar Volpone, Corví i fins i tot, el vell senyor Corbatxo!

1er. MAGISTRAT - Esteu segura que els reconeixeu?

CANINA - I tant si n'estic! Les vegades que m'he hagut d'espolsar les impertinents cobejances d'aquest minyó ple de vicis i afanyós de diners frescos!

BONAIRE - Honorables senyors! tot això és una pura infàmia. No li he dit mai res. Això li dol!

CANINA - I no valdrà el testimoni d'una pobra vídua desemparada?

BONAIRE - El meu millor testimoni és la meva consciència.

CELIA - I el Cel, que mai no abandona els innocents.

CANINA - ?I gosareu negar que us he vist sortir de casa el meu promès?

4rt. MAGISTRAT - Realment, senyor capità, seria convenient que portéssiu alguna prova de les vostres acusacions i que us defenséssiu de les que us fan aquests contraris vostres. Els testimonis que invoqueu no tenen cap validesa, aquí.

BONAIRE - Ja m'ho penso: en aquests tribunals vostres, guanya aquell qui crida més i que diu millor les falsedats.

1ER. MAGISTRAT - Calleu! Us esteu insolentant contra la justícia!

VOLTOR - (QUE HA ANAT A UN COSTAT DE LA SALA, TORNA AL CENTRE). Venerables Magistrats. Ara vé el testimoni de més pes, l'home que ha estat acusat sense escrúpols per aquesta parella de intrigants. Ell us dirà, ras i curt, la veritat de tota aquesta trista història.

ESCENA QUARTA

ELS MATEIXOS I VOLPONE, QUI ENTRA ESTIRAT EN UN BAIARD, que DUEN QUATRE LACAIS.

~~1er. MAGISTRAT - Duau-lo al davant del tribunal.~~

VOLTOR - Ací el teniu, venerables jutges, aquest testimoni que ha de convèncer-vos de la veritat de la nostra causa i fer emmudir les llengües de tots els vils calumniadors. Vegeu-lo, dignissims senyors: aquest és el corruptor, l'ofensor de les mullers dels seus millors amics, el gran impostor, el gran disbauxat, l'home intrigant i ambiciós. O potser és que no s'assembla al que us havien descrit?

BONAIRE - I és clar que no s'hi assembla?

VOLTOR - Potser voldríeu que el poséssim a la tortura, perquè digués allò que vós sosteniu contra d'ell?

BONAIRE - Només voldria que li féssiu provar que no és veritat.

VOLTOR - ~~Seria més caritatiu que provar-lo amb agullons o amb ferros encesos, de posar-lo a l'estrapada o a la roda. Tinc entès que de vegades això ha curat el poagre, i a fe que li convindria. Però~~ No el feu parlar. No l'obligueu a tornar del seu estat d'agonia a aquest món que gairebéha abandonat, a aquest món ple de maldat, de calúmnies, d'egoismes desenfrenats, de fills desnaturalitzats i de mullers impures! Les malalties que el tenen enllitat i a les portes de la mort són moltes. Però el senyor Volpone ha conservat, preciosament, la salut del seu honor, la integritat del seu prestigi,

la gratitud de la major part dels que són els seus deutors, els seus amics, els seus obligats defensors. Però ara ve un jove disbauxat i una dama no pas millor que ell, i us expliquen tota una absurda trama, en la qual aquest pobre malalt és l'agressor, no la víctima, el marit enganyat no és un home generós, sinó un astut comerciant de la seva pròpia deshonra, el pare traït per un fill indigne és un intrigant i un pròdig. I us demanen que els cregueu, per la fe de llur consciència. Ah! nobles i digníssims magistrats! Vull preguntar, amb permís d'aquest just tribunal, si les acusaciones dels nostres adversaris tenen cap sentit, cap versemblança, i si no fan més olor de falsedat i de difamació que no fa olor de metgies aquest pobre patrici que heu volgut fer dur al davant de la vostra justícia, i que espera el vostre recte veredicte que li tornarà, si no la salut, l'honor i el respecte que li són deguts!

1er.MAGISTRAT - Que s'enduguin la parella sota custòdia i els empresonin!

2on.MAGISTRAT - Es llastimós que dues persones tan perilloses puguin haver subsistit entre nosaltres.

1er.MAGISTRAT - Que tornin el patrici Volpone, amb tota atenció, al seu estatge i li preguem que accepti les excuses d'aquest tribunal per haver-lo perjudicat amb la nostra credulitat.

4rt.MAGISTRAT - (A VOLTOR) Heu fet un gran servei a l'estat, se-

nyor lletrat, amb la vostra defensa.

2on.MAGISTRAT - Aquesta nit sabreu quin càstig decideix el tribunal contra els dos culpables. (ELS MAGISTRATS I EL SEGUICI ES RETIREN. CELIA I BONATRE SON TRETS DE LA SALA. VOLPONE TAMBE ES RETIRAT PELS LACAIS).

ESCENA CINQUENA

MOSCA, CANINA, CORBATXO, CORVI I VOLTOR

MOSCA - Mestre Voltor, mai no he envejat una cosa com la vostra llengua, que és d'or. El vostre talent ens ha salvat a tots, i només per això, mereixerieu que fóssiu l'hereu de tots els tresors que hi ha tancats a Venècia. Us hauríem d'aixecar una estàtua a la mateixa plaça de Sant Marc i estic segur que si ara us hi anéssiu a mostrar, tothom us aplaudiria com al més il.lustre dels advocats que hagi mai existit!

VOLTOR - Tant direu!

MOSCA - I vós, senyor Corví, heu demostrat una fermesa d'esperit sense parió. Heu estimat més passar per calçasses, ~~cornut~~, que deixar que el tribunal cregués que havíeu dut, de grat i per interès, la muller a casa del vostre amic.

CORVI - Home, ja ho he tingut en compte; al capdavall, ha estat d'ella la culpa per no haver fet el que jo li demanava.

MOSCA - Es clar: si no, la culpa hauria estat vostra.

CORVI - Però t'~~haig~~ he d'ésser franc: aquest advocat, ara, em fa

molta por que no vulgui endur-s'ho tot.

MOSCA - I no em teniu a mi per vigilar-lo? No estic a les vostres ordres? (CORVI SURT).

CORBATXO - Mosca!

MOSCA - A les vostres ordres, senyor!

CORBATXO - Tens ordres del senyor? De quin senyor?

MOSCA - Les vostres, només les vostres.

CORBATXO - I de ningú més?

MOSCA - Ningú més.

CORBATXO - Doncs ves-te'n cap a casa del teu amo, i comença de separar-ho tot, per quan jo hagi de recollir-ho.

MOSCA - Ara hi corro.

CORBATXO - Posa-ho tot, i apunta-ho bé al testament: joielis, argenteria, diners, catifes, robes de llit, mobles, cortines...

MOSCA - ... i anelles de cortina, sí, senyor. Només hem de deduir els honoraris del senyor advocat.

CORBATXO - Ui, ui! Ja me'n ocuparé jo. Tu li donaries massa.

MOSCA - Doneu-li sis sequins d'or.

CORBATXO - Ja ho dius, tu, sis sequins; amb dos en té ben bé prou.

MOSCA - Ha estat parlant molta estona: heu de tenir-ho en consideració.

CORBATXO - Bé, així en tens tres, i ja està bé.

~~CORBATXO~~ - Fes-ho, i aquí tens per tu, bon minyó. (SE'N VA).

MOSCA - (A VOLTOR) Ja l'he esquivat. Ja veieu com treballo per vós: no us en heu adonat?

VOLTOR - No. Però me n'~~haig~~ he d'anar. Vetlla pels meus interessos.

MOSCA - No en dubteu. (VOLTOR SE'N VA). Tot ho tindràs: fins el dimoni amb el seu sac. (VA A CANINA, QUE ESTAVA EMPOLAINANT-SE AMB EL SEU MIRALLET). Senyora, permeteu que us acompanyi a casa vostra.

CANINA - No, que ara vull tornar a veure el teu amo. Hem de parlar del casament.

MOSCA - I ara! Seria una imprudència. Està massa trasbalsat i no us en faria cap cas. Ja us diré què vull fer. La meva intenció és de demanar al meu amo que faci un nou testament, i per l'interès que avui heu demostrat en servir-lo, si abans estàveu en tercer o quart lloc, faré que us posi al primer de tots. I, compreneu-ho, si estiguéssiu present, semblaria que aneu a cobrar-vos tot el que heu fet. No ~~està~~ estaria bé. Confieu en mi. Tot serà vostre, tot.

CANINA - Mosca, si és veritat això que em dius, ~~tu seràs~~ el meu marit que farà ~~xxxxx~~ sis!

T E L O

TERCER ACTE

PRIMER QUADRO

LA CAMBRA DE VOLPONE

ESCENA PRIMERA

VOLPONE I MOSCA

VOLPONE - (ASSEGUT EN UNA CADIRA). Bé, ja tornem a ser a casa, i tot això sembla que ja està adobat. Ja veus que de tot ens sortim.

MOSCA - No hi ha moros a la costa, i el camí és lliure per tirar endavant els nostres projectes. Tenim els nostres enemics a l'ombra i tot Venècia us estima com el malalt més virtuós de la Senyoria.

VOLPONE - Magnífic Mosca! Ets el millor de tots els paràsits.

MOSCA - Fóra la pitjor de les follies, confiar qualsevol gran gesta a un esperit covard. Sempre cal atacar, senyor. I vós no sou pas dels que reculen.

VOLPONE - Et diré una cosa, Mosca. No he pogut haver la bella Cèlia, però la venjança m'ha estat més dolça que tots els plaers que ella i totes les altres dones haurien pogut donar-me.

MOSCA - Així m'agradeu! Ara ja sabem on estem: hem resistit en els nostres projectes, i ens hi hem de pensar una mica, abans de fer-ne de nous.

MOSCA - Què us ha semblat el nostre advocat?

VOLPONE - Incomparable! "Ah! nobles i digníssims magistrats, qui estaria lliure si així ho féssiu, de les acusacions de qualsevol enemic?" Quina feina que he tingut a no esclatar a riure!

MOSCA - A mi m'ha semblat que suàveu.

VOLPONE - D'angúnia. Sí, una mica.

MOSCA - Confesseu-ho: no estaveu un xic esverat?

VOLPONE - En bona fe: anava una mica a les palpentes, però no he perdut mai la confiança. Sempre he estat el mateix. Segur de mi mateix.

MOSCA - Ja m'ho crec. I ara, si us haig d'ésser sincer, us diré que el vostre advocat ha fet un treball tan fi, i s'ha pres tanta pensa a fer veure negre el que és blanc que, en el meu pobre criteri, us ho dic francament, sense ganes de contrariar-lo, es mereix amplament d'ésser ricament dotat... de promeses.

VOLPONE - I tant! Així ho penso, i això que només li he sentit el final del discurs.

MOSCA - I els altres, senyor! No és pas per afalagar-los, però heu de reconèixer que tots han fet allò que han pogut per declarar-se davant de tothom pares ~~malvats~~ sense cor, marits ~~cornuts~~ enganyats, i vídues amb casera. No els podeu pas deixar a l'estacada, sobre tot si penseu que ho han fet tots ells només per amor vostre, no pas per cap afany d'aprofitar-se'n ni per cap vil interès immediat.

VOLPONE - La raó et sobra, i fa estona que se m'ha acudit una manera per fer-los feliços a tots quatre, i divertir-nos encara més a l'esquena d'aquests ganes.

MOSCA - Molt bé, senyor. Vós direu.

VOLPONE - Vina'm aquí. No fa gaire he ordenat a dos criats que féssin córrer per tot Venècia, amb força plors i gemecs, la notícia que m'he mort. A hores d'ara tothom s'ho deu pensar!

Els he advertit de fer avinent que ha estat el dolor que m'ha produït veure'm calumniat i dut davant de la justícia allò que m'ha dut a l'altre barri!

MOSCA - Què voleu dir, senyor?

VOLPONE - Ja ho veuràs! Ara si que riurem. De seguida els veuràs acudir tots, el voltor, el vell corb, la garsa i la guilla, per trobar la meva carcassa, i tot el que se'n puguin endur com a record.

MOSCA - I al darrer moment, els ho treureu tot de la boca, oi

VOLPONE- Exacte! Et posaràs unes cintes de dol, i els declares que, ~~al darrer moment~~, vaig nomenar-te hereu universal meu. Ensenya'ls un testament. Obre aquest armari Treu-ne un d'aquests que tenen el nom en blanc. Dóna-me'l, que hi posaré tot seguit el teu nom i el signaré.

MOSCA - Serà una facècia ben divertida, m'imagino.

VOLPONE- I tant! Quan tots ho tinguin coll avall, i es trobin que no els toca ni cinc, ja veuràs quina cara faràn!

MOSCA - Sí.

VOLPONE - Ah, i aleshores, treu-los ~~d'aquí~~ de casa sense miraments. Fes d'amo. Té, aquí tens el testament.

MOSCA - Però si demanen per veure el mort, què els diré?

VOLPONE - Diga'ls que ja estava corromput.

MOSCA - Diré que fèieu tanta fetor, amb permís vostre, que he hagut de posar-vos tot seguit al bagul i despatxar-vos sense més espera.

VOLPONE - Digues el que vulguis. ~~Apa, amaga~~ Guarda't el testament, seu aquí, i comença a fer l'~~xxxxxxxx~~ inventari de tot el que hi ha a la casa. Jo m'amagaré entre aquestes cortines i de tant en tant treuré el cap per veure la funció, i t'asseguro que em divertiré de grat, només de contemplar les cares que deuran posar.

MOSCA - El vostre advocat en tindrà un fort disgust.

VOLPONE - Em penso que li estroncarà l'oratòria per sempre més.

MOSCA - I no teniu por que el nostre vell pare estimat, que us havia fet el seu hereu, no se'ns mori d'un treball?

VOLPONE - El greu que em sabria! ?'estimaría més que abans se les entengués amb el seu noi. I què me'n dieu de Corví?

MOSCA - Imagineu-vos! De bon matí haurà de fugir de la ciutat, si no en vol ésser la riota, com a marit que es complau a ésser enganyat. Ah! i la nostra vídua, que v a avenir-se, per ganesx d'un cinquè marit, a presentar-se al tribunal amb falsos testimonis?

VOLPONE - I tant! Va estar a punt de besar-me amorosament, com al seu promès estimat, davant de tots els magistrats, tot i que jo estava amarat d'olis i potingues.

MOSCA - Però ja sabeu que el vostre or és una mena de remei, que eixuga totes les flaires més ofensives, transforma els cossos més estrafets i els converteix en imatges divines.

VOLPONE - I Cèlia? Vols dir que, fet i fet, no m'estima?

MOSCA - I tant! Gelosa de vós està, no en dubteu.

VOLPONE - N'estàs segur?

MOSCA - No ~~xxxxxxx~~ sentiu? Apa, amagueu-vos, que ja arriba algú.

VOLPONE - Mira qui és.

MOSCA - És el nostre Voltor. És clar, és el qui més de pressa

ensuma la carn morta.

VOLPONE - Ja t'hi entendràs, doncs. Jo me'n vaig al meu amagatall.

MOSCA - Ara em poso a la feina (S'ASSEU A LA TAULA I ES POSA A ESCRIURE).

VOLPONE - Em sembla que riurem (S'AMAGA DARRERA LES CORTINES).

ESCENA SEGONA

MOSCA, VOLPONE (amagat), VOLTOR i després, successivament, CORBATXO, CORVI I CANINA

VOLTOR - Què fas, estimat Mosca?

MOSCA - (SENSE AIXECAR EL CAP DEL PAPER) Catifes turques, nou.

VOLTOR - Fent inventari? Bona cosa, ja t'ho he dit.

MOSCA - (MATEIX JOC) Dos jocs de llit, tres llençols...

VOLTOR - I on és el testament? Deixa-me'l llegir, mentre tu treballes.

CORBATXO- (QUE HA ENTRAT MENTRESTANT I HA ENTES LA FRASE DE VOLTOR) Això vull jo, el testament! Dóna-me'l, que aquest no n'ha de fer res!

VOLTOR - D'on surt ara, aquest vellot, a fer-nos la guitza?

MOSCA - Dos bànoves brodades amb fil d'or.

CORBATXO- L'ha signat, oi, Mosca?

MOSCA - Catifes i carpetes de diferentes mides, vuit.

VOLTOR - Es complidor. M'agrada aquesta ànsia que es dóna.

CORBATXO- Que no em sents, tu?

CORVI - (ENTRANT DESALENAT) Què, Mosca, ja li ha arribat l'hora, diuen?

VOLPONE - (MIRANT PER UNA ESCLETXA DE LES CORTINES) Eots, tots es van aplegant!

CORVI - Què fa aquí l'advocat? I aquest Corbatxo?

CORBATXO- Què fan aquests dos, a casa meva.

CANINA - (ENTRANT, DE PRESSA COM ELS ALTRES) Mosca! Ja l'has amortallat, el meu pobre estimat?

MOSCA - Vuit caixes de tovalles i tovallons.

VOLPONE - Només faltava aquesta!

CORVI - Mosca, dóna'm el testament, que pugui ensenyar-lo a tota aquesta trepa i treure-me'ls del davant d'una vegada!

MOSCA - Sis cistelles de roba de fil, quatre de roba adamascada. (ELS DONA, SENSE AIXECAR ELS ULLS, EL TESTAMENT).

CORBATXO -Es aquest paper, el testament?

MOSCA - Sis matalassos, quatre coixins i dotze coixineres.

VOLPONE - Mireu-los, com obren els ulls, com estiren el coll per veure el nom de l'hereu! Com cerquen si els ha correspost alguna deixa!

MOSCA - Vuit jocs de fundes.

VOLTOR - Com s'entén? Mosca és l'hereu universal!

CORBATXO- Què vol dir això? No ho entenc. Deixeu-me'l veure!

CORVI - Mosca! Però, com pot ser?

CANINA - Mosca! Es veritat, això?

MOSCA - Dos armaris plens de pisa.

CORVI - Vols dir, Mosca, que això va de debò?

MOSCA - Un altre ple de vaixella de porcellana fina.

CORVI - Oi, Mosca, que ho has fet per fer-nos glatir? Dóna'm el testament, el bo, el que em deixava a mi...

MOSCA - Un altre, amb cristalleria tallada. Perdoneu-me, senyors, estic molt enfeinat. Aquesta fortuna, que m'ha caigut al damunt tan impensadament... Una coberteria de plata tre-

ballada. Jo no la cervava pas, ja ho sabeu.

CANINA - Que no sentiu, el barrut? Diu que no la cercava!

MOSCA - Una caixeta amb perfums i sals d'olor... Us prego, senyors, que em deixeu. Ja veieu que estic molt trasbalsat... Feta d'onix i fustes fines.

CANINA - I ara ens treus!

MOSCA - De cap manera! Demà o demà passat estaré en millors condicions per rebre-us i parlar amb tots.

CORVI - I és això tot allò que em deies de la seguretat que podia tenir en tu?

CANINA - Mosca! Vull que em tinguis més respecte!

MOSCA - Torneu-vos a casar, senyora, i encara us en tindré més. Però, ara, feu-me la mercè d'anar-vos-en de casa meva. No, no us esforceu a matar-me d'una mala mirada. Jo us tinc una gran veneració. I agraïment, perquè m'heu dit que si volia, us casarieu amb mi. Ja hi pensaré, no patiu.

CANINA - No te'n sortiràs pas tan bé, pillastre! (SE'N VA, FURIOSA).

VOLPONE- Feia anys que no em divertia tant.

CORVI - Mosca, voldria dir-te quatre paraules en privat.

MOSCA - Encara voleu que us ho digui més clar? Sóc l'hereu, sí, senyor. I vós? Què us estimeu més que us diguin: ~~un~~ ruc, ~~un~~ mal home o ~~un~~ cornut? embanyat? Direu que aquesta perla que ara llueixo era vostra? Molt bé. I aquest diamant, també? Us en dóno les gràcies.

CORVI - Ets un brètol, un lladre! (SE'N VA, DESESPERAT).

VOLPONE- (SEMPRE AMAGAT) Com els canta les veritats!

VOLTOR - (A PART) Estic segur que està esquivant tota aquesta gent per quedar-se sol amb mí. Bona jugada!

CORBATXO -(QUE HA ACABAT DE LLEGIR EL TESTAMENT) Mosca, hereu!

VOLPONE - Amb quatre ulls, bó ha trigat prou a descobrir-ho!

CORBATXO- He estat ensarronat, estafat, robat per un paràsit i un pispa!

MOSCA - Si, senyor. I tanqueu la boca, si no voleu que us arren qui la darrera dent que us hi queda. No sou vós aquella pelleringa ambiciosa que, anant pel món amb tres potes, ens heu vingut a ensumar tres anys seguits, com els garrins que cerquen tòfones? No éreu vós qui em demanàveu no fa pas gaire que emmetzinés el meu amo, per poder-lo vós heredar? No sou vós que, avui mateix, davant del tribunal, heu desheretat el vostre fill i n'heu renegat, acusant-lo de les pitjors baixeses? Aneu vos-en, aneu a casa vostra i moriu-vos-hi de l'enrabiada! Aneu, aneu, vell pudent! (CORBATXO SE'N VA, ESVERAT I TREMOLOS).

VOLTOR - I ara, estimat Mosca, que estem sols, permet-me que et digui que la teva constant i fidel...

MOSCA - (S'HA TORNAT A POSAR A ESCRIURE) Què dieu? Una taula de pòrfid. Em meravello qie sigueu tan amoïnós i pesat.

VOLTOR - Què dius? No, no cal que fingeixis més. Ja són tots fora.

MOSCA - (AIXECANT EL CAP) Té, és veritat! I qui sou vós, si es pot saber? Oh, us demano perdó, reverend senyor lletrat! En bona fe, em dol en el cor que la meva sort hagi volgut que la vostra fos tan poc benèvola, i que els vostres treballs tan meritoris no hagin tingut la recompensa que esperàveu. Però, us ho he de repetir/ El di-

Però ja veieu

funt m'ha fet hereu a mi, i encara que de bon grat hi renunciaria, perquè no em fa cap il.lusió, la voluntat d'un mort és sagrada. Només em consola que vós no ho necessiteu pas; gràcies a la vostra educació i al vostre talent. Si tinc algun plet, que ja suposo que no me'n faltaran, compteu-me com a client fidel. Mentrestant, vós que sabeu tant de dret i de lleis estic segur que no tindreu pas enveja ni cobejança de tot això que és meu. Estimat senyor Voltor, us dono les gràcies per tots els presents que vàreu voler fer al meu difunt amo: tot plegat m'ajudarà a converti-me en un jove decent i honrat, que prou falta em feia. Trobo que feu mala cara: que no us trobeu bé? Aneu-vos-en a casa, us ho aconsello i potser serà bo que us purgueu. (L'ACOMPANYA A LA PORTA, MENTRE L'ALTRE S'ESFORÇA PER DIR PARAULES QUE NO LI SURTEN. VOLTOR SURT DE LA CAMBRA I AL MATEIX TEMPS, VOLPONE DEL SEU AMAGATALL).

VOLPONE - Digues-li que prengui lletugues fresques, que són molt bones per als cops de sang! Ets un geni, Mosca! (L'ABRAÇA). Has fet callar l'advocat més xerraire d'Itàlia! Ves, ara t'has de vestir com a un senyor patrici i has de sortir a passejar, que tothom et vegi, que puguis seguir-los turmentant i fent-los enveja. Qui es deixaria perdre aquesta satisfacció?

MOSCA - Ells, em penso, i ben de gust.

VOLPONE - I jo també em desfico per veure la cara que fan. Escolta, no podries trobar-me alguna disfressa perquè pogués sortir d'aquí i anar-los a envestir? M'agradaria

de preguntar-los coses i acabar-los d'exasperar.

MOSCA - Em penso que ho podem arranjar tot.

VOLPONE - Com? Tens la disfressa?

MOSCA - Sí, conec un dels ~~comanadors de la justícia~~ acutaire, que s'assembla molt a vós; com que li agrada molt de beure, no em costarà gaire de fer-lo quedar com un soc i dur-vos el seu vestit, i d'aquesta manera, canviant-vos una mica la cara, ningú no us reconeixerà.

VOLPONE - Ets la perla dels criats! ~~Aniràs a cercar-me aquesta disfressa, oi, Mosca?~~ Vés a buscar-me Jo, mentrestant, faré que un lacai vagi a saber quines notícies hi ha del Tribunal. (SURT PER L' ESQUERRA).

MOSCA - Ja m'agrada. Surt del cau, que jo tinc les claus i el testament, i feina tindràs quan vulguis tornar a entrar-hi. Em penso que t'hauràs de morir de debò, o compartir amb mi, quebsóc el teu hereu, totes les teves riqueses!

T E L Ó

SEGON QUADRE

SALA DEL TRIBUNAL

CORBATXO, CORVI I DESPRES VOLPONE

CORBATXO - Diuen que el Tribunal està reunit.

CORVI - No tenim més remei que mantenir la nostra primera història si no volem perdre la reputació.

CORBATXO - La meva història no era cap història, sinó la veritat: és ben cert que el meu fill volia matar-me.

CORVI - (A PART) En canvi jo sé perfectament que tot el que he dit era mentida.(ALT). Però, i el vostre testament?

CORBATXO - Teniu raó. Hauré de tornar i prendre-li, ara que el seu amo s'ha mort. Era el difunt que jo feia hereu.

ESCENA SEGONA

ELS MATEIXOS I VOLTOR, MESTARD MOSCA I VOLPONE

VOLTOR - (VE PARLANT TOT SOL, FURIOS). Haver-me vist despullat així per un paràsit, un vil esclau, bo només per anar a dur cartetes i capaç de fer la figuereta per un mos de pa! Però encara no saben qui sóc jo...

CORBATXO - (A CORVI). Mireu qui vé per allà baix! Va vestit amb la roba del seu amo! El pocavergonya del criat, aquest estafador de Mosca!

CORVI - Si amb les mirades el pogués foradar, ja estaria fet un garbell!

(MOSCA ENTRA A L' ESCENA AMB VOLPONE DISFRESSAT D' AGUTZIL).

CORBATXO - Ja tenim aquí el poll ressucitat! (A CORVI). Anem-nos-en: quan ve aquest home no es pot respirar de tanta fetor.

CORVI - Teniu raó. Hi ha certes companyies que ofenen. (SE' N VAN TOTS DOS).

VOLTOR - Ja teniu aquí la nostra mosca vironera. Has fet el teu agost, però no t'encaparris: ja et vindrà l'hivern.

MOSCA - Senyor advocat: aquesta manera de parlar no us escau gens. Si amenaceu així els vostres clients, com voleu ~~guanyar els~~ que us confiïn els seus plets? (SURT PER LA DRETA).

VOLTOR - Aquesta és bona!

VOLPONE - La vostra senyoria vol que bastonegi aquest esclau insolent? ? Que li tiri fang als seus primers vestits de ric?

~~VOLTOR - Com si no sabés que tots dos sou carn i ungla!~~

VOLPONE - Em sap greu que us ho prengueu així. El tribunal està reunit i aviat compareixerà per dictar sentència segons els vostres desigs. Jo sóc un simple agutzil, una mula que no ha llegit mai Justinià, però es veu que em toca de dur pel ronsal tot un senyor advocat. ?Com podeu tolerar que aquest criat us falti el respecte? I en quant a l'herència, estic segur que tot plegat és una faula per ensarronar aquests dos que se n'acaben d'anar. Vós sou l'hereu, oi? Digueu-m'ho, us ho prego! No pot ser que un home com vós, tan savi, tan carregat de lleis i de paraules, s'hagi deixat burlar per un malalt i el seu criat. No seria just, tampoc, perquè sempre s'ha vist que la riquesa i la intel.ligència van plegades, oi senyor lletrat? (SE SENT REMOR DE VEUS). No us ho deia? Aquí tenim el tribunal.

ESCENA TERCERA

QUATRE MMAGISTRATS, NOTARI, COMANADORS, BONAIRE, CELIA, CROBATXO, CORVI, VOLTOR I VOLPONE

ler. MAGISTRAT - (DESPRES QUE EL TRIBUNAL S' HA INSTAL.LAT A L' ESTRADA) ?Les parts contendents es troben presents?

NOTARI - Sí, senyoria.

ler. MAGISTRAT - Feu-los donos avançar per sentir la nostra sentència.

VOLTOR - Oh! molt honorables senyors i pares venerats de la justícia, permeteu que per una vegada la misericordia s'imposi damunt la llei i sigueu prou magnànims per perdonar. Estic realment adolorit...

VOLPONE - (A PART). Què se li deu haver acudit, ara?

VOLTOR - No sé a qui adreçar-me en primer lloc: si a les vostres reverències o bé a aquests innocents...

CORVI - Serà capaç de traïr-se ell mateix?

VOLTOR - Puix que a uns i a altres he enganyat igualment, amb els mitjans i objectius més fraudulosos i interessats...

CORVI - S'ha tornat boig!

CORBATXO - Què? Què passa?

CORVI - Aquest home està possetit pel dimoni!

VOLTOR - I per això, colpit per la meva consciència, vinc a prosternar-me davant dels vostres peus ofesos, i a sol.licitar perdó! (HO FA).

ler. ~~i 2on~~. MAGISTRATS - Aixequeu-vos!

CELIA - Oh cels! Al capdavall ~~heveu~~ heu parlat!

CORBATXO - Aquest home ara ens ~~farà embolicar~~ comprometrà a tots.

CORVI - No ens desanimem. Ara només pot salvar-nos l'audàcia.

ler. MAGISTRAT - Parleu clarament.

AGUTZIL - Silenci a la sala!

VOLTOR - No és pas la passió, reverends pares, sinó la meva consciència, la consciència, honorables jutges, que m'obliga a dir la veritat. Aquell paràsit, aquell lacai impúdic, ha estat el culpable i l'instrument de tot.

1er. MAGISTRAT - On és el lacai? Feu-lo venir.

VOLPONE - Me n'hi vaig ara mateix.

CORVI - (AVANÇANT-SE DAVANT DEL TRIBUNAL). Reverends magistrat aquest home ha perdut el seny, i ell mateix ens ho ha confessat fa poc. Confiava d'ésser l'hereu del vell Volpone, el qual s'ha mort...

3er. MAGISTRAT - Com?

2on. MAGISTRAT - El vell Volpone ha mort?

CORVI - Mort fa poques hores, honorables senyors.

BONAIRE - Que ràpida ha vingut la meva venjança!

1er. MAGISTRAT - No us mogueu: ? així, l'advocat no ha estat el culpable de l'engany?

VOLTOR - No, és clar que no: el culpable és el paràsit.

CORVI - Però ara parla per pura enveja,perquè el criat se n'ha dut allò que ell cobejava: vull dir l'herència de Volpone. I aquesta és la veritat i res més. Es clar que no vull pas dir que jo justifiqui tot allò altre, en el qual potser sí que té alguna culpa.

VOLTOR - Ai Corví! Les vostres esperances se n'han anat pel mateix camí que les meves. Però no vull abusar de vós ni he d'amagar la veritat. Prego humilment a les vostres reverències que vulguin donar un cop d'ull a aquestes notes i treure'n la conclusió que la vostra justícia els dicti.

CORVI - No, si ja ho he dit: està posseït pel mateix diable!

BONAIRE - No, que ja el tens tu a dintre fa temps!

4rt. MAGISTRAT - Em penso que hem fet mal fet, de requerir-lo a que vingui d'aquesta manera.

2on. MAGISTRAT - De qui parleu? De quina manera?

4rt. MAGISTRAT - Aquest que diuen el paràsit. Això de fer-lo venir per un agutzil...

3er. MAGISTRAT - Teniu raó. Ara és home de gran posició i riquesa.

4rt. MAGISTRAT - Aneu, notari, pregunteu com es diu, i digueu-li que el Tribunal sol.licita la seva presència en aquest lloc només perquè ens aclareixi alguns dubtes.

2on. MAGISTRAT - Tot plegat sembla un laberint!

1er. MAGISTRAT - ?Us manteniu, doncs, en les vostres primeres declaracions?

CORVI - La meva hisenda, la meva vida, el meu honor...

BONAIRE - I on para, el teu honor?

CORVI - Estan a mercè del vostre judici.

1er. MAGISTRAT(A CORBATXO). I vós, Corbatxo, què dieu?

CORBATXO - Jo dic que l'advocat és un belitre i que té la llengua de dos intents.

2on. MAGISTRAT - Limiteu-vos a contestar el que us pregunten.

CORBATXO - I dic la mateixa cosa del paràsit.

1er MAGISTRAT- Cada vegada ens emboliquem més.

VOLTOR - Jo em permeto d'insistir que les vostres senyories llegeixin aquest escrit.

CORVI - I si el llegiu, no doneu cap crèdit a l'esperit maligne que l'ha dictat, perquè només pot ser que

hagi

estat el diable que l'ha posseït.

ESCENA QUARTA

ELS MATEIXOS I CRIAT 1er., MES TARD, MOSCA.

VOLPONE - (ENTRANT PER LA DRETA AMB EL CRIAT 1er.) He estat ben ximple de refiar-me d'aquell bergant! Dius que t'ha tret de casa?

CRIAT 1er. - A mi i als altres criats. Ens ha dit que ell era l'amo de tots i ens ha tancat a fora.

VOLPONE - I ara és ell qui té les claus? I es pensa que se'n sortirà?

1er. MAGISTRAT - Agutzil! Heu trobat la persona que us hem fet requerir?

VOLPONE - (AVANÇANT-SE CAP AL TRIBUNAL). El paràsit vindrà tot seguit, honorables magistrats.

4rt. MAGISTRAT - ?No podríeu anomenar-lo d'una altra manera, agutzil?

3er. MAGISTRAT - ?I sabeu si el notari l'ha trobat?

VOLPONE - El notari? No, no en sé res.

1er. MAGISTRAT - Mentrestant, no sé com podem lligar totes aquestes coses. El lletrat ací present sostè en el seu escrit que el capità Bonaire va ser calumniat, i que la senyora Cèlia fou duta a la casa del difunt Volpone pel seu propi marit, el qual va obligar-la a quedar-s'hi, mentre ell se n'anava.

VOLTOR - I us juro que això és la veritat.

CELIA - I jo que començava a desconfiar del Cel!

1er. MAGISTRAT - Però que el vell Volpone hagués volgut abusar d'ella, afirma que és una notòria falsedat, puix que tothom sap que s'estava al llit malalt i sense poder-se valdre.

CORVI - Honorables jutges: us ho repeteixo, està posseït pel Maligne Si és que existeix la possessió i l'obsessió, us ho asseguro, ell les té totes dues i ben repicades.

2on. MAGISTRAT - Tot plegat és ben complicat.

4rt. MAGISTRAT - Mentre no vingui l'hereu del vell Volpone, costarà molt d'aclarir-ho.

VOLTOR - Si les vostres reverències m'ho permeten...

VOLPONE - (S'ACOSTA A VOLTOR I LI DIU A L'ORELLA). Senyor, el paràsit m'ha demanat que us digués que el seu amo està encara ben viu, que vós seguiu essent l'hereu i que les vostres esperances segueixen vàlides. Tot plegat només era una farsa...

VOLTOR - Com dius?

VOLPONE - Sí, per provar que ereu fidels i constants, i fins a quin punt afectava els vostres sentiments perdre alhora la seva persona i la seva herència.

VOLTOR - I estàs segur que Volpone està viu?

VOLPONE - Com jo mateix.

VOLTOR - Bona l'he feta! M'he deixat endur per l'enrabiada.

VOLPONE - (Em sembla que encara podríem arranjar-ho. Aquests diuen que esteu posseït. Feu veure que sí, que ho esteu. ~~Tireu-vos per terra~~, feu forces contorsions i jo faré la resta. (VOLTOR HO FA). Déu m'empari! Què té aquest home? Mireu com panteixa, com s'infla! Mireu, mireu! Ara està vomitant agulles de ganxo! Té els ulls en blanc com una llebra penjada a cal gallinaire! Li surt bromera de la boca! No ho veieu, senyors?

CORVI - Sí, és el dimoni que el té posseït!

VOLPONE - Fixeu-vos! Ja torna als seus sentits!

VOLTOR - On em trobo?

VOLPONE - Tranquil.litzeu-vos, senyor! La cosa pitjor ja ha passat, ja esteu desposseït!

1er. MAGISTRAT- Què vol dir tota aquesta història?

2on. MAGISTRAT- Ho trobo massa sobtat i meravellós.

1er. MAGISTRAT - Però si estava posseït com ara sembla, tot això que ens ha escrit no deu voler dir res.

CORVI - Jo us asseguro que altres vegades ha tingut atacs com aquest.

1er. MAGISTRAT - Ensenyeu-li l'escrit. El reconeixeu, senyor lletrat?

VOLPONE - (A PART A VOLTOR). Negueu-ho tot; perjureu-vos; digueu que no en sabeu res.

VOLTOR - Sí, reconec la meva lletra. Però tot el que hi dic és fals.

BONAIRE - Ja torna amb les seves manyes!

2on. MAGISTRAT - Però, què vol dir aquest embolic?

1er.MAGISTRAT - Així, aquell que dieu el paràsit no és culpable?

VOLTOR - Gens ni mica, venerables magistrats, com tampoc ho és el seu bon amo, el vell Volpone.

4rt. MAGISTRAT - Però no és mort, aquest?

VOLTOR - Oh no! dignes jutges, està ben viu.

1er. MAGISTRAT - Com? Està viu, dieu?

VOLTOR - Dic que està viu.

2on.MAGISTRAT- Això encara és més embolicat.

3er. MAGISTRAT - Vós mateix heu dit que s'havia mort.

VOLTOR - Jo? Mai a la vida!

3er. MAGISTRAT - Ho heu dit, sí senyor.

CORVI - I jo ho he sentit.

(ARRIBA MOSCA,VESTIT DE SENYOR).

4rt.MAGISTRAT - Ací tenim el cavaller; deixeu-lo passar.

3er. MAGISTRAT - Porteu-li un seient.

4rt. MAGISTRAT (A PART)Es un galant minyó. Si és cert que Volpone

és mort, podria ésser un bon partit per a la meva filla.

1er. MAGISTRAT - Deixeu-lo arribar.

VOLPONE - (ATURANT A MOSCA, A PART). Mosca, ja estava tot perdut l'advocat ens havia traït, però l'hem fet desdir, i ara tot torna a estar a mitja teulada. Has de dir que no m'he mort.

MOSCA - Quin bergant més pesat! Reverends magistratsÑ hauria atès molt més aviat la vostra convocatòria, si no hagués estat que les disposicions per a l'enterrament del meu estimat amo m'han tingut ocupat...

VOLPONE - MOSCA!

MOSCA - (IMPERTURBABLE). Puix que penso fer-li els funerals dignes de la seva persona i del seu rang.

VOLPONE - (Això mateix, i pispar-m'ho tot!

2on. MAGISTRAT- Cada vegada ho entenc menys!

1er. MAGISTRAT - Tornem a tenir-ho tot confós.

4rt. MAGISTRAT- (A PART). Decididament, és un bon partit per a la noia.

MOSCA - (A PART, A VOLPONE).- Anirem a mitges?

VOLPONE - (ID.) ~~MAIxxxxIxxxYI~~ Mai a la vida, primer em deixaria penjar!

MOSCA - Ja sé que teniu bona veu. No ho digueu tan fort, que no us prenguin pel mot.

1er. MAGISTRAT - Pregunteu-ho al advocat. ?No heu estat vós qui heu afirmat que Volpone estava viu?

VOLPONE - (INTERPOSANT*SE) Sí, i així és. Va ésser aquest mateix cavaller qui va dir-m'ho. (A MOSCA, A PART). Anirem a mitges.

MOSCA - Què diu aquest home? Deu haver begut. Si algú de vosaltres el coneix, que ho digui. Jo no l'havia vist mai a

la

vida (A PART, A VOLPONE). Ara ja no us ho puc fer tan barat.

VOLPONE - No?

1er. MAGISTRAT - (A VOLTOR). I vós, què dieu?

VOLTOR - A mi m'ho ha dit l'agutzil.

VOLPONE - (FRENETIC). Ho he dit i ho mantinc, nobles senyors. I ho mantindré tota la vida. I m'ho ha dit aquest home ho juro! Es veu que vaig néixer amb totes les estrelles contra meu!

MOSCA - Molt venerables jutges: si creieu que aquesta insolència ha de recaure al meu damunt, m'estaré de contestar-la com se mereix. Però confio que no ha estat pas per sentir-me a dir aquestes coses que m'heu convocat.

2on. MAGISTRAT - Que sen duguin aquest agutzil!

VOLPONE - Mosca!

3er. MAGISTRAT - Doneu-li vint cops de bastó per insolència davant del tribunal!

VOLPONE - Em trairàs així? D'aquesta manera em vols despullar?

3er. MAGISTRAT - I ensenyeu-li així a comportar-se com cal davant de les persones de la categoria del senyor.

4rt. MAGISTRAT - A fora!

MOSCA Dono molt humilment les gràcies a vostres reverències.

VOLPONE - Bé, bé: parlem-ne. Bastonejat? I després perdre tot el que és meu? Fet i fet, si confesso la veritat, poca cosa més pot passar-me.

4rt. MAGISTRAT - (A MOSCA). Esteu casat, senyor?

VOLPONE - Aviat tots estaran aliats contra mi; m'haig de decidir. La guineu sortirà del seu cau ara mateix. (Es

TREU LA PERRUCA I LA DISFRESSA).

MOSCA - Si és el meu estimat amo!

VOLPONE - No vull que la meva ruïna només m'atrapi a mi. Tots plegats us n'heu de dur la part que us toca!

MOSCA - Com us ho preneu, amo!

VOLPONE - (AL TRIBUNAL). Sí, jo sóc Volpone, i aquest és el meu criat; aquest altre el seu propi arcavot; aquest un sac d'avarícia; aquest, una barreja de xerraire, ximple i brètol; i com que, reverends senyors, no en cal esperar altre cosa que una sentència, val més que no ens entretinguem en explicacions.

CORVI - Jo vull dir, si les vostres reverències m'ho permeten...

Notari AGUTZIL - Silenci!

1er. MAGISTRAT - Sembla que el nus s'ha desfet per miracle!

2on. MAGISTRAT - No hi ha res més clar.

3er. MAGISTRAT- Ni que millor provi la innocència d'aquests dos.

1er. MAGISTRAT- Poseu-los en llibertat!

BONAIRE - El cel no podia permetre que uns crims tan monstruosos quedessin sense càstig.

2on. MAGISTRAT- Despulleu aquest paràsit de les seves vestidures!

4rt. MAGISTRATS - Ja m'he tornat a quedar sense gendre!

CORVI I MOSCA - Reverends jutges...

1er. MAGISTRAT - Podeu al.legar alguna cosa per a aturar el curs de la justícia? Si és així, parleu.

~~CORVI I~~ VOLTOR - Només demanem clemència.
CELIA - o I jo demano perdó. Per ells.

1er. MAGISTRAT - Pregant pels culpables, Senyora, perjudiqueu la vostra innocència. I ara poseu-vos tots drets i escolteu la sentència. Primer tu, el paràsit. Sembla que

has

estat el capitost, i potser l'inspirador, de totes aquestes impostures, i ara, per agreujar el teu cas, has enganyat el Tribunal amb la teva gosadia de presentar-te vestit com un patrici de Venècia, essent com ets un home sense nom, títols ni riqueses. Per tot això, la nostra sentència és, primerament que et donin cent vergassades, i després que vagis a galeres per tota la vida.

VOLPONE - Us en dono les gràcies en nom seu.

MOSCA - No sou una guineu: sou un llop!

1er. MAGISTRAT - I tu, Volpone, que per la sang i la posició havies d'ésser un cavaller, no pots incórrer en aquesta censura, però ets culpable d'altres delictes: la nostra sentència és, doncs, que totes les teves riqueses siguin confiscades en profit de l'hospital d'Incurables, i ja que la major part dels teus tresors foren arreplegats per la teva impostura i pel teu fingiment de poagre, tremolins, rampa, coixera i altres gams, et tancarem a la presó, amb grillons i cadenes, fins que et posis malalt de debò. Endueu-vos-el d'aquí.

VOLPONE - Això sí que és bon mortificant per a una guineu.

1er. MAGISTRAT - I tu, Voltor, per esborrar l'escàndol que has fet recaure damunt tots els homes honorables de la teva professió, seras expulsat de la confraria i de l'estat. Corbatxo! Feu-me'l venir! En aquest moment, el tribunal transfereix al teu fill totes les teves propietats i a tu et fa recloure en el Monestir del Sant Esperit per tal que, ja que no vas saber viure bé, aprenguis almenys a morir com cal.

CORBATXO - Què has dit?

AGUTZIL - Aviat us ho explicaran, no patiu.

1er. MAGISTRAT - I tu, Corví, t'embarcaran al davant de casa teva i et passejaran en barca per tot Venècia, al llarg del Gran Canal, amb un casquet que durà dues orelles d'ase ben llargues, en lloc de les banyes que et mereixies. I d'aquesta manera t'enfilaran, amb un paper enganxat a la pitrera, que expliqui totes les teves fetes, a dalt d'un catafal...

CORVI - Sí, i que m'apedreguin amb peix podrit, fruita macada i ous passats! Tot m'ho mereixo, i així la meva culpa esborrarà la meva vergonya.

1er. MAGISTRAT - I, per expirar els torts que has fet a la teva muller, l'hauras de tornar a casa dels seus pares, amb la dot triplicada. Aquestes són les nostres justes sentències.

ESCENA CINQUENA

ELS MATEIXOS I CANINA

CANINA - (ARRIBANT, TOTA EXCITADA). M'han dit que el meu Volpone está viu, que tothom va a galeres, que la justícia va a dojo i que donaran un marit a totes les vídues.(A MOSCA) És veritat, tot això?

MOSCA - Pregunteu-ho a aquests quatre senyors, per si no han acabat la feina.

VOLPONE - Ara sí que me'n vaig de gust a la presó!

1er. MAGISTRAT - Aquestes sentències no podran ser revocades. I ara, comenceu, ja que els crims han estat fets, passats i castigats, a pensar que els vicis i la maldat sempre troben al capdavall una justa compensació. Tindreu prou temps per a estudiar-ho. Les malifetes mengen molt i molt de pressa com a bèsties, fins que s'engreixen tant, que es rebenten.

VOLPONE

No li vé a la Guineu d'una experiència
ni als seus companys els vé d'un fingiment;
ja heu vist la mala fi que han fet l'herència,
els hereus, el criat i el vell dolent.
Però esperem que la justa sentència
del nostre esforç, sigui un aplaudiment.

(FI DE L'OBRA)